NAM THỨ MƯỜI BA. — SỐ THỨ 2574 MỖI SỐ: 0$02 NGÀY THỨ NĂM 15 OCTOBRE 1925

RÉSERVE SUPPLÉMENTAIRE AU TONKIN
DÉPÔT LÉGAL

Trung Bắc Tân Văn

中北新聞

DEPOT LEGAL INDOCHINE No 4288

MỖI NGÀY RA MỘT SỐ

HANOI

	1 tháng	3 tháng	6 tháng	1 năm	Nhà ký (Par poste, tính thêm tiền cước)
Một năm			0$30	0$60	12$00
Sáu tháng					
Ba tháng					
Một tháng					

Les abonnements partent du 1er et du 16 de chaque mois

Toutes les lettres destinées à la rédaction doivent être adressées au directeur 61-63, Rue du Coton, Hanoi

Fondateur : F. H. SCHNEIDER
Directeur : NGUYỄN-VĂN-VINH
Rédacteur en chef : PHAM-HUY-LUC
Administrateur gérant : NGUYỄN-V-LUẬN

Adresse télégraphique : TRUNG BẮC-TÂN-VĂN HANOI
TÉLÉPHONE N° 150

ANNONCES
Décomptées à raison de 3 lignes au centimètre de hauteur, sur 0m065 de large.
4e page
Une seule insertion. . . . 0$ 80 le c/m
Par contrat annuel
Par centimètre et par insertion. . . . . 0$ 18 le c/m
Réclame dans la 1re page. . . . 2$ la ligne
Annonces judiciaires et légales. 1$ 50 le c/m
On traite à forfait pour les contrats importants.

Bắc-kỳ Tư-vấn Nghị-viện

Hội-đồng kỳ tháng Octobre 1925

Bài diễn-thuyết của quan Thống-sứ Krautheimer

Thưa các ông,

Nhân nay khai Hội-đồng Tư vấn nghị-viện kỳ này, bản-chức xin chào các ông là người đại-biểu có kiến-thức của cả bản-dân Bắc-kỳ, dân Bắc-kỳ cần-mẫn đinh-ninh một đạo trông cậy về vận-mệnh, cải ước ao mong có nước Đại-pháp giữ cho được thái-bình mà chu-chi làm ăn theo vòng trật-tự để làm cho nước nhà được hưng-thịnh.

Cuộc hưng-thịnh này ta muốn cho có cơ-chỉ vững bền, đủ sức mà chống chọi với các việc hủy-phá của cảnh-vật, các việc khích-thích của loài người, cuộc hưng-thịnh này ta đã thấy lác mọc trong cái nhà tranh vách đất của kẻ nông-dân cùng trong các tòa nhà trang-lệ của người phú-hộ, ta đã thấy lác mọc trong cái ngôi hàng nhỏ lẻ bán lẻ ở chốn thôn quê cùng trong các cửa hàng ngày ngà ở nơi thành-thị, ta đã thấy lác mọc trong gian nhà cha con ông ấy quần làm thuyền tạo cùng trong các nhà máy to, trong các đại-xưởng công-nghệ.

Cuộc hưng-thịnh này tất-nhiên là do cái tính-chất căn-bản của dân, nhưng các ông cũng nên biết rằng gây được nên cuộc hưng-thịnh này tất cũng phải nhờ về việc trị-an, việc ninh-tĩnh mà nước Đại-pháp ngày ngày thể-hiện cho các ông, cuộc hưng-thịnh này có được trang-điểm cũng có được mỗi ngày một tiến, là cũng nhờ về chúng ta đồng-lao cộng-tác càng ngày càng thân mật, chúng ta đã đem tâm đem lực cho cuộc hưng-thịnh được kết quả viên mãn.

Vậy bản-chức xin các ông tận tâm trong việc đồng-lao cộng-tác này. Công việc còn lại cho chúng ta đây hãy còn ngổn-ngang bời-bời, tuồng mênh bát-ngát, nhưng ta cứ theo vết các người tiền-bối, đồng-tâm đồng-lực mà theo đuổi cho kỳ tới mục-đích, một niềm vững dạ trong cuộc thành-công.

Nhân-dân các nơi thôn giã đã treo cho ta một tấm gương rất là sáng-láng.

Ở Bắc-kỳ ta thì vừa rồi hai tỉnh to bị mưa ngập lụt, ở bên kia của-ải trong nội-địa nước Tàu thì loạn-lạc, gặc-cướp tứ-tung, dân-gian đương bồi lắm thân cực-khổ, thế mà nhân-dân xứ ta cứ cần-cù chăm-chỉ, một niềm vững dạ có cái năng-lực hiền-nhiên, một niềm vững dạ cậy nhờ nước Đại pháp bảo-hộ phù-trì cho.

Nghĩ về hồi vỡ đê Phi-liệt, ngọn nước vô-tình phá hoại con đường huyết-mạch của nhân-dân, nhân-dân bị nạn lũ-lượt kéo đi. Chính-phủ tổ-chức các việc cứu nạn, nước ra đến đâu, nhân-dân kéo về đến đấy, lại kiên-tâm ra sức làm ăn, nào cày nào cấy cho kịp gặt vụ chiêm, tưởng nhớ đến các việc ấy mà ta cảm động tinh thần đương trước những cảnh-tượng bi-thảm ấy mà vẫn an tâm lạc-nghiệp, ta lại cảm động cái bụng quí hóa của cả các giai-cấp nhân-dân trong xứ Đông-pháp đã thật tỏ rõ ra cái lòng anh em biết quây-quần cưu-mang nhau trong cơn hoạn-nạn.

Một động-lực đối với việc tái-biên đã tỏ ra được bấy nhiêu tang-chứng hi sinh, nhẫn nại, tất không khi nào lại nghe bậy mà đi lầm đường lối không theo con đường chính-đạo mà chính-phủ Bảo-hộ cùng người đại-biểu của mình vì nhẽ cao-tượng mưu-toan những việc ích-quốc lợi-dân đã vạch đường chỉ nẻo cho mình.

Nhưng mà cũng nên biết một điều rằng trong nước mỗi ngày một thịnh, cái giai-quả của sự tiến-bộ mỗi ngày một rõ, họa có một đôi kẻ quên mất cái tình cảnh khi xưa, để tâm đến những việc xáo-xiêm không bay. Ô! sao bụng con người ta dễ nông thật! Một đôi kẻ ấy quên mất những cảnh-tượng tiêu điều mà Nhà-nước đã trừ được cho nhân-dân, họ quên mất những điều lầm-than khổ-nhọc mà Nhà-nước đã kiên tâm kiên trí ra tay cứu với cho dân ra khỏi được nhiều rồi, họ quên rằng các công-việc trong nước đã về đường nào Nhà nước cũng lấy lòng khoan-hồng đại-độ mà bồi bổ cho được phần-phải lên nhiều. Họ thấy một đôi điều chưa được chu-đáo thì mê ngay người đi. Ôi! những điều so-sánh, nào ai có thể tránh được! Bỗ rằng cảm chắc rằng các việc hành-vi của con người ở thế-gian này được thập-phần hoàn-hảo cả. Họ lấy mấy điều sơ-suất ấy mà trách móc Nhà-nước, họ lấy mấy điều sơ-suất ấy làm tang chứng cho các điều xúc-xiểm của họ mà thường lệ chỉ vì việc cứu lợi thôi.

Xin các ông đừng có nghe những điều giả-tâm ấy, chúng nó chỉ muốn đóng một vai trò. Những đứa mưu-hại tâm đem lòng hòn-giận ấy nó muốn nghỉ những điều cuồng dại vẫn vơ, thì cứ để cho nó vẫn vơ cuồng dại, những điều nó nói trước ra lừa ra đều là nhằm cả, về ý-vọng cả bỏ-rộc đấy đừng có để tai đến.

Hoặc bất ngờ có ông nào gặp thấy những đứa ấy thì các ông lấy tay mà chỉ cho nó xem cái nước lân-bang bên ta đã thực-hành cái ý-kiến việc vọng của nó tại được kết quả những thế nào. Các ông lấy tay mà chỉ cho nó xem cái của-ải Bắc-phương. Các ông bảo tỏ cho nó xem một nước to lớn là thế, giàu có sức-tích là thế, mà chỉ vì xu-hướng về việc toàn lí, bắt-phục quyền-bính của chính-phủ mà thành ra tan nát. Cảnh-tượng ấy nếu chúng nó có thật tâm nghe ơi ông nói thì chúng nó có thể tỉnh ngộ ra được. Chúng nó sẽ phải nhận ra rằng trong nước ấy chỉ vì những việc hoành-hành của những kẻ manh-tâm vụ-lợi mà nhân-dân tinh-chất hiền-lành phải chịm đắm trong vực cơ cầu, trong hang giặc-giã, chìm đắm mỗi ngày một đuối. Thay ở! giặc-giã, tiếng giặc-giã đeo sau biết bao nhiêu cảnh-tượng u sầu, phá hại biết bao nhiêu là nhân-mạng thác oan!

Cảnh này há chẳng là cảnh thảm-sầu, họa kia liệu có biết trông đấy mà tự hối không? Cảnh này há chẳng can-gián được những người ấy-nữ, những người ấy-nay dật để lấy đó làm gương mà tránh xa khỏi những kẻ độc truyền nhiễm ư.

Thưa các ông, còn về phần các ông, các ông đã hiểu chắc về con đường mà cải lẽ phải của các ông đã vạch cho các ông. Vậy đối bên ta đây cứ đường lối mà theo cho đến thành-công, cũng có nữa lòng nản chí. Người đời thế nào là hưởng-phúc? Hưởng phúc ở đời là một cảnh cứ tuần tự mà tiến lên đến sự sang-sướng ở trong một xã-hội cường-thịnh có trật-tự. Chính-phủ Bảo-hộ vẫn để tâm đến điều cải ông thỉnh-cầu. Chính-phủ Bảo-hộ vẫn muốn biết các điều cần dùng của nhân dân, Chính-phủ Bảo-hộ cùng với các ông và nhờ các ông để tỏ theo đại-toàn các việc mà bết lòng thực hành cái chương-trình tuyệt-diệu kia, tinh-tây cái chương-trình ấy tỏ rạng cái ý-tưởng sáng sủa của nước Đại-pháp đến khai-hóa cho nước này.

Ý-tưởng cao-xa, việc làm có được kết quả như mỹ-ý không thì mỹ-ý mới có giá-trị. Vậy ta thử xét ngay xem trong một năm nay đã có các phương-diện kinh-tế, tinh-thần ta đã thực-hành được những điều gì cho sự mở mang xứ này, xứ này đã ấy-thác cho ta để ta khoáng-trương cho được to tát và ân-cần về việc hạnh-phúc cho nhân-dân.

Trong các việc mà Chính-phủ Bảo-hộ chu-trì đến thì điều thứ nhất là việc tăng bổ sự sang-cường cho nhân dân; nhưng mà việc này độc-lực nguyên ở Chính-phủ cũng không được bởi vì trước khi thực hiện được tất phải do các công việc làm và cải sáng hiển cho mọi người.

Bởi thế cho nên Nhà-nước Đại-pháp khi đã làm cho ở Bảo hộ này được có những khí-sự thiết-yếu trong nền kinh tế rồi, như là đường thiết lộ đạo lộ, đê điều, sông ngòi, mang nước thì Nhà-nước dự bị ngay các điều thiết-dụng để cho mỗi cá nhân để đường hành động và thu xếp đường đất để việc hành động ấy có thể giúp đáp cho sự thịnh-vượng của toàn-quốc. Và cái chủ ý này có ngụ ở trong các cái chính sách của các quan Thống-sứ từ xưa đến nay. Tất cả các việc hoàn cải từ trước đến giờ, như việc lập sổ bộ tịch, việc sổ lương-hương-chính, việc chỉnh đốn đê điều đã cũng đều vì một sự cực-lực về tuyệt bỉ dịch để khu-xử hướng về mục-đích đã chỉ định. Rằng về phần chúng ta đây, ta đã thiết tha theo đuổi cái công việc mà các người tiền bối ta đã khởi làm chỉ đích đem mọi sự hoàn-toàn được thập phần giai quả, bởi đã phô những điều quí đã thành rồi được vững chắc về mỗi ngày cứ tuần tự vững vàng mà bước lên con đường tiến bộ.

Về việc lập sổ bộ-tịch, ở Bắc-kỳ có đã 20 năm nay rồi. Các ông coi đấy, tất không phải là một việc mới. Việc ấy khi khởi đầu đã gặp lắm bước rất là gian-nan. Dân-gian, thứ nhất là dân thôn-giã, một mực không thuận cho cái điều gì mới sắm vào cái lệ-tục trong gia-đình của mình, khi có việc bộ-tịch gì phải khai, thì lấy làm khó chịu lắm. Và các viên-hức, các kỳ-mục coi việc nhận những tờ khai về bộ-tịch, là học không liền việc, cho nên đã thành ra một lệ ngăn-trở, tưởng hình như không tài nào khử được, nhưng việc hoàn-cải này dần dần thâm nhập vào trong phong-tục của dân, Thực-hành có hiệu-nghiệm được những điều gì thì dần dần cải bỏ-bỏ lại. Các ông cũng biết rằng trong các việc bộ tịch thì việc mới đây là việc làm sổ bộ tịch bằng quốc-ngữ, thoạt tiên thì cho thi hành trong tỉnh Hà-đông, rồi thí-hành trong lần cả các tỉnh ở Trung-châu. Việc thi-hành được thời chầy lắt.

Mấy việc hoàn cải nà rất là hiệu-nghiệm, ta thấy kết-quả tối-trọi như thế mà thoả-lòng hả giạ. Được như thế là nhờ ở ai nấy đều luôn luôn đem tâm đem lực vào, ai nấy đều vững chí kiên-tâm, và trong việc gì khó-khăn mà mới khởi đầu thì cũng phải có thế mấy thành sông cược.

Việc cải-lương hương chính bắt buộc những sự thiết-yếu cho các đoàn-thể annam. Xem việc cải-lương này thì ta lại được dịp thấy lắm lòng quả-quyết nhân-nại của những người coi việc lợi chung hơn là việc tư-lợi lẻ-loi. Các ông rất biết cả cái chủ-đích của việc cải-lương rồi.

Việc cải-lương này là nhờ có quan Thống-sứ thực-thụ gây ấp cho. Ngài lập một bản quy-điều về việc cải-lương và chu-chỉ tinh-tường mọi điều để định các phương-thức thi-hành. Kỳ hội-đồng năm ngoái ngài đã kể việc ấy cho các ông nghe rồi,

Trong năm vừa qua đây, đã làm hết sức cho việc cải-lương được thấu-tự mà thi hành nỗ ngày một nhiều, nhất là cố gắng hết sức về việc lập sổ chỉ-thu năng-xã. Khắp các tỉnh Bắc-kỳ, tỉnh nào cũng vậy, đều thấy ra công ra sức thi-hành việc đó cả. Các sổ chỉ-thu hàng xã hợp-cộng được bao nhiêu tiền, bản-chức không muốn kể ra làm gì vội, vì các ông thấy kết quả hay như thế lại cho là một điều chỉ bền vào giấy rồi bỏ đấy. Cố nhiên rằng thực-sự thì việc cải-lương gặp nhiều điều trở-ngại, tức là những tục-lệ cổ của dân từ xưa tụng truyền lại, tất một bản quy-điều cũng không đủ sức mà khu trừ ngay được. Có nhiều xã lại sổ chỉ-thu cũng không đủ tin được, mà có sổ chỉ-thu chẳng nữa cũng là chỉ vì các quan trên giục-giã làm thì bọn tuần lính mà lập cho xong việc thôi.

Nhưng cũng không nên chưa thấy mặt đã chê bai ngay. Ta cứ kiên-tâm mà chờ-đợi, nhật tiệm nguyệt-tiến tất phải thành-công. Xét cái cảnh tượng bây giờ lại không đủ tin-nhiệm hay sao? Việc phổ-thông giáo-dục truyền-bá mỗi ngày một nhiều trong toàn-thể xã-hội tất bọn hậu-tiến tiêm-nhiễm được một cái tinh-thần thượng hơn về sự học biết cái nghĩa-lợi chung. Bọn hậu-tiến sau này sẽ hiểu rõ hơn và dễ hiểu hơn những bực phụ-huynh cải nhẽ lại làm sao mà phải giữ sổ-sách cho phân-minh tách-bạch, vì bọn ký-mục tính hay bàn-sách, hoặc vì hãy còn giốt-nát, hoặc vì hay có bụng tư-lợi, vậy có sổ sách phân-minh tách-bạch thì bọn ký-mục không còn hà-sách được nào được nữa. Các ông là bậc thượng-lưu, các ông hiểu rằng việc cải-lương sẽ có ảnh-hưởng sâu xa đến đâu, vậy Chính-phủ xin các ông giúp Chính-phủ. Chính-phủ muốn bởi-đắp cho việc cải-lương được cái nền vững-chãi, cầu-tiến xin các ông bảo ban cho các con em biết rằng trong việc cải-lương còn khuyết điểm những gì; sau nữa xin các ông tự quản-trị lấy việc cải-lương trong dân-xã các ông; các ông tìm điều giảng dụ cho ai nấy đều hiểu biết, các ông tìm những điều để có kết-quả hay mà vạch mắt cho ai nấy đều trông ra, được như thế thì rút được nhiều độ-đường cho chóng đến cái thời kỳ mà việc cải-lương được thực-sự thi-hành vẹn-đủ toàn-khả; thời-kỳ ấy bản-chức tưởng cũng chẳng lâu lắm gì, rồi việc cải-lương từ đấy sẽ được thiên-diên trường-cửu như những luật pháp của thánh-hiền.

Việc tiền-hóa về phương-diện xã-hội thì có việc chỉnh-đốn lại điền-thổ cũng đã là một cuộc đường khá lắm. Đã lâu nay các nhà nhiệt-thành về sự tương-lai của xứ này đều nghĩ rằng việc tài sản điền-thổ cần phải có cái nền nếp cho lâu bền, nghĩa là phải lập ra một cái khoản lệ, phải cho có có một cái vị trí bất-di bất-dịch vì xưa nay nó chưa có, phải gây cho nó tụn như là có một cái thể-cách theo hình ảnh như cái thể cách của nó ở bên Mẫu-quốc.

Nói tóm lại là bây giờ cần phải lập cho xứ này một quyền điền-hạ cho đúng, để làm, biên ký cho rất cẩn thận, quyền ấy là bộ đối với tài sản điền thổ, tức cũng như là quyền hộ-tịch đối với cá nhân.

Phương sách diệu nhất, tất nhiên là trong toàn hạt đều phải đăng vào sổ các tài sản điền thổ cần có ở bản đạo điền từng mẫu một. Ấy là cái cách dùng ở bên Mẫu-quốc đấy. Chính-phủ đã thí-nghiệm ở trong tỉnh Hà-đông, quyền sổ đại-toàn các tài sản bây tỏ ra cái lại-lịch rất đúng của những bản đạo-điền cũng rất đúng, đo trận mặt đất mà vẽ. Nhưng dùng cách ấy thì lâu mới xong mà lại là rất tốn, vì tài sản điền thổ của dân Bắc-kỳ có những miếng cỏn con nhiều lắm. Bản chức kể cho các ông nghe một vài con số thì các ông biết ngay hơn là nghe những lời dài dòng và các ông sẽ hiểu rằng sự lập sổ địa-bạ như thế thành ra biết bao nhiêu là công việc và Nhà-nước tốn phí biết bao nhiêu là tiền.

Nguyên trong tỉnh Hà-đông hợp-cộng các miếng điền-thổ mà phải đạc thì thấy có hơn một trăm vạn miếng, nghĩa là một cái số to hơn là cái số các miếng điền-thổ của toàn xứ Nam-kỳ. Vậy nguyên trong tỉnh Hà-đông mà đạc như thế thì tính phác ra mất ba mươi vạn đồng.

Vậy Chính-phủ Bảo-hộ nghĩ rằng dùng cách sau này thì hơn: lập sổ địa-bạ thì cứ lập không cần phải căn-cứ ở bản đạc điền từng miếng một rứa, bản này cứ dần dần làm sau mà lấy bản đạc-điền biện các làng đã có, nguyên trước đã đạc toàn khu cả cách giồng hoa lợi gì hoặc cây thóc-lúa gì, rồi theo lối khai của các điền chủ mà định giới hạn cùng là diện tích của các miếng. Cách này trong tỉnh Nam-định đã thí nghiệm tấy có kết quả hay, vừa rồi có cho đi xét lại thì thấy khá lắm.

Trong tỉnh Hải-dương cũng đang cánh này, nhưng lại thêm bản về phác các miếng, bản về phác này sau sẽ xét lại khắp với những bức ảnh chụp bằng thủ bay. Chính-phủ định nay mai dùng cách này để cho tỉnh khác như tỉnh Sơn-tây, tỉnh Thái-bình.

Một việc mới khởi xướng như thế mà xét đoán ngay thì khí vội quá, nhưng chắc rằng chẳng bao lâu sẽ được kết quả hay ra như điều ta mong ước ở cái kế hoạch này của Nhà-nước.

Các việc hoàn-cải ấy thực-hành rất là thế yên cho việc tiến-hóa, về phương-diện xã-hội của dân-tộc An-nam, nhờ có tòa sơ là các việc hoàn-cải ấy ta có thể ăng-chừng rằng tay mai nền tảng phổ ngân-hàng do quan Thống-sứ Monguillot đã đề-xướng ra và ngài đã nhiều lần dẫn giải ra cho các ông nghe về các phương-châm thi-hành.

Thưa các ông, như vậy một phần to về việc của ta đã làm xong. Người nhà-quê khi xưa bị phải bó buộc trong một cái đoàn-thể hẹp hòi, nay được thoát khỏi, lại được chắc bụng rằng nhờ về trong làng xã bây giờ tổ-chức theo lối mới thì quyền lợi thiết-yếu của mình sẽ được có chỗ vững-vàng, lại được chắc bụng rằng xưa nay không có vốn, bây giờ có cơ-hội cho vay dễ dàng và nhẹ lãi, vậy người nhà-quê nhờ có những phương-kế của Nhà-nước mang lại cho như thế sẽ có thể dần dần bắt những phương-kế ấy mà góp cho việc phong-phú của toàn-thể quốc-gia.

Trong mục này bản chức cũng muốn nói thêm một việc nữa để các ông nghe cho hết nhẽ, việc này cũng thuộc một cách ý như các việc trên, tức là việc muốn gây muốn cổ-lệ cho dân An-nam lên trình Thượng-du. Trong đó mà khẩn-điền từng khu nọ nọ. Vẫn-đề này các ông cũng chẳng lạ gì. Số dân ở Trung-châu thì đầy quá, các làng miền dân quá, không đủ đất làm, mà trên Thượng-du thì còn ở-hồ những đất bỏ hoang có thể khai-khẩn ra sản lợi được. Vậy có dự-lập một bản điều lệ, bàn ấy sẽ đưa các ông xét, chỉ-thị định là muốn cổ-lệ cho có một cái phong-trào di-dân lên những đất bỏ không ấy, cốt nhất là gợi điều những người canh-nông nghèo mà cấp cho những bản nho-nhỏ để phá rồ làm ăn. Thổ lệ cấp đất thật rất đơn sơn. Thổ-lệ đơn từ khai xét rất đi nhiều, chỉ vừa đủ nhẽ thôi. Xin các ông cứu-xét cho lệ ấy cho chắn thực, khi cứu xét có thấy điều gì hay, xin cứ thực-tình mà bày tỏ cho bản-chức biết,

Thưa các ông, bản-chức nói đây cho các ông nghe về việc Chính-phủ Bảo hộ tận-tâm tận-lực để bồi bổ và mở mang về đường vật-chất cho xứ này, nói như thế cũng đã nhiều rồi, nhưng xin đừng tưởng rằng Chính-phủ chỉ biết đến đường vật chất thôi, mà sao-nhãng về cái chương-trình cao hơn mục đích, là làm cho đường trí-tuệ và đường tinh thần xứ này mỗi ngày một tấn tiến hơn, mỗi ngày một rực-rỡ hơn ấy Chính-phủ Bảo-hộ chủ ý nhất về cái mục-đích này.

Khi các ông xét bổ ấy toàn thì các ông nhận thấy sẽ cải chương-trình to lắt lắt, sắp đang thi hành để ban bố việc phổ thông giáo dục, cho khắp mọi nơi được hưởng-thụ cái ân-huệ của việc giáo-dục.

Từ năm nay đến giờ có 65 nhà trường mới lập, số học-trò đã tăng lên hơn 5.000 người. Trước các ông có yên-tâm xin lập một kỳ thì số học yếu-thực bằng tiếng bắc-kỳ, việc ấy nay đã lập thành rồi, mà đâu đâu cũng rất hoan nghênh. Năm nay là năm đầu mà có 13.000 thí sinh trúng tuyển. Xét qua một đến kỳ cũng có hều rã việc so-học giáo-dục của Chính phủ Bảo-hộ rất là công-hiện. Vậy-đề giáo-dục cũng không sao-nhãng. Thường-nhật Chính-phủ vẫn nghĩ đến luôn việc tăng bổ cho cái giá-trị của các giáo-chức ngạch so-học. Cho nên đã dùng nhiều phương sách hay để cho các giáo-viên có đủ sức mà dạy học cho xứng-đáng với cái địa vị của mình là ông thầy khai tâm. Vừa có trường sư-phạm để dạy lấy các giáo-viên, vừa có các ban sư-phạm để dạy lấy các trợ-giáo; việc tăng-lương cho ban sư-phạm vừa rồi lại tăng bổ lên nhiều, cho nên mỗi ngày Chính-phủ lại tuyển được các giáo-chức đã tài. Và trong các tỉnh lại có dự-định lập các lớp tu-nghiệp dạy riêng về phép dạy học cho các giáo-chức đương tại chức mà khi trước chưa được học khoa ấy thì học lấy những điều thiết-yếu trong phép dạy học. Xem thế thì biết sự tiến bộ thực là bền nhiên.

Bản-chức biết rằng năm nay hãy còn thiếu trường, nhất là trong các nơi nào có viên đốc-trường người tây thì học-trò các nơi khác lại hay kéo đến xin học nhiều, cho nên không đủ chỗ cho các học-trò vào được mà phải loại bớt đi, thấy thế bản-chức thật là áy-náy lắm. Nhưng mà cứ xem các bản thống-kê vừa rồi thì biết rằng nguyên các trường tại Hà-nội cũng đã lấy thêm hơn năm ngoái được một nghìn học trò mới, lấy là chưa kể đến các nơi khác đấy. Các ông cũng nên biết rằng việc phổ-thông giáo-dục mỹ-mang lên-tới cũng phải dần-dần và tây theo cái khoản tiền mới được. Các ông xét các số tiền tra-tính cho mọi việc mấy năm nay thì các ông sẽ nhận thấy rằng trong bồi năm nay, năm nào cũng trù các số tiền to để làm thêm nhiều nhà trường mới. Liệu có thể làm hơn được nữa không? Không. làm hơn nữa thì sổ chi-thu không được tăng-bằng, rồi tất có điều nguy.

Khi xưa quan nguyên Thống-sứ Destenay có đọc cho các ông nghe một câu đích-đáng rằng: «Sự-phổ-thông giáo-dục phải nên thành người, mà trong xã-hội văn-minh thì người là một cái cơ-khí linh-nhiệm nhất cho việc tiến-hóa». Bản-chức tin rằng điều ấy phải lắm, cho nên riêng phần bản-chức đã cực-lực tận-tâm cho việc phổ-thông giáo-dục lắm.

Việc cứu-tế Chính-phủ cũng đã lo liệu đến.

Chính-phủ Bảo-hộ đã hết sức tuần-tự bồi-đắp cho việc y-tế, nào làm được đến đâu thì đã làm đến đấy cả. Chính-phủ Bảo-hộ khi thoạt vừa mới lập ở xứ này đã nghĩ đến việc

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chú | Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

trị bệnh, trị cho đủ hết các nguyên-cớ, trị cho đã hết mọi mặt, về sau lại ra thêm sức hơn, lại gây luyện được hơn các phương-pháp trị-liệu, cho nên việc trị bệnh mỗi ngày một công-hiệu hơn. Khi xưa những bệnh thời-khí như bệnh dịch hạch, bệnh dịch-tả, bệnh lên đậu phát ra dữ dội tựa như là trời ra tai, thế mà ngày nay thật tuyệt hẳn. Câu điều cốt-yếu về việc vệ-sinh, việc phòng-bị cho khỏi bệnh truyền-nhiễm, các điều ấy thì truyền-bá ra dân-gian hiểu, vậy đã có kết quả đấy. Các nhà-thương mở ra nhiều, dân-gian ai muốn đến chữa tuổn cũng được, việc điều-trị ngày nay không phải ở ẩng của hạng người có tiền nữa. Cái triệu-chứng của tật bệnh lắt đi.

Tuy đã được như thế, nhưng Chính-phủ Bảo-hộ tưởng rằng cố thêm sức nữa cũng không phải là thừa.

Cũ-nhiên rằng không có thể làm mất ra các nhà-thương to cho nhiều được. Vì không có thể rằng cứ ai là người đau thì cho vào nằm ở nhà thương cả. Như thế thì tiền không đủ, người làm cũng không đủ, mà đoàn-thể cũng chỉ được cái lợi cần-con thôi. Vậy chính-phủ nghĩ rằng cũng nên lưu ý dùng những phương-pháp để tăng việc việc bảo-vệ sự khang-cường cho nhân-dân, các phương pháp ấy là cứ bồi-bổ luôn luôn cho việc cấp thuốc phòng bị việc vệ-sinh, việc y-tế.

Trong việc y-tế bây giờ thì việc thiết-yếu nhất là việc y-tế trong các nơi thôn xã tức là làm cho nhiều các bệnh-viện và các nhà hộ sinh ở trong các tỉnh, ở những nơi xa thì cho các viên thầy thuốc đi kinh-lý đến mà thăm bệnh, ở những hạt nào không thể lập nhất định được là sở chữa thuốc thì đem phát cho dân các thứ thuốc và thuốc kỳ-ninh của Nhà-nước.

Các việc ấy kể quả đã thấy được hay lắm.

Hiện nay trong xứ Bắc-kỳ có 26 bệnh-viện do các viên thầy thuốc annam quản trị, 13 sở phát thuốc giao cho các người kiêm-học annam coi nom; 8 nhà hộ sinh do người riêng ra không dính với bệnh-viện nhà thương, các nhà ấy đều có những cô đỡ đã đỗ có bằng ở trường Thai-y. Lại có những đoàn phục được luân chuyển các đoàn ấy có 8 phi-đội coi về vệ-sinh và lệ-ích đem mất, có đủ cả người làm và đủ cả khí-dụng chính-tề lắm, các đoàn ấy đã đi đến tận các làng xóm xa xôi hẻo lánh mà chữa thuốc, xét tình-hình sự khang-cường của nhân-dân, khám-phá những nơi có vi-trùng dịch-tễ mà liệu-biện ngay tại đấy các phương kế để tiệt nọc đi. Nguyên năm vừa qua đã phát cho dân 60 rán kí-lô thuốc kỳ-ninh của Nhà-nước.

Việc y tế đã các mặt, mỗi ngày một tới mục-đích đã chỉ-định, nói như thế là đúng sự thực không ngoa chút nào.

Như tình-hình ngày nay thì việc y-tế giúp đỡ rất công hiệu cho các thuyền-thợ an-nam. Những cách giúp đỡ như thế đã đủ chưa? Điều hỏi ấy phiền-phức lắm, đó là cái vấn đề ray mai đấy. Trong các xã hội văn minh ngày nay nhà lập-pháp có lập ra một cái chế-độ lao-động. Cái chế-độ ấy dùng để cho chợ các lợi-quyền cho con nhà thuyền-thợ, bồi-bổ cho cách sinh-hoạt của họ, khi có sự tai-nạn bất-kỳ ở nhà máy, hoặc ở sưởng làm thì cưu-mang cho họ, cũng là giúp-đáp cho họ trong những khi thất-vận chẳng may. Ôi! thời-vận chẳng may biết bao nhiêu trong đời một người thuyền-thợ, lao-lực, vất vả đầu tắt mặt tối quanh năm.

Xứ này đã phấn-phát được rực-rỡ đủ cả các mặt kinh-tế và tinh-thần bắt buộc ta rằng không được bỏ qua cái nghĩa-vụ này, nghĩa-vụ về phương diện xã-hội mà chính là cái nghĩa vụ của nhân đạo. Nghĩa-vụ ấy lại phải có một cái vị trí ở trong các dự-toán lo liệu.

Vậy ngay từ giờ ta phải nghĩ đến nghĩa-vụ ấy cho quan đi, phải tính các điều vi nó mà phải bị sinh, để khi thi-hành đến thì phải quả-quyết mà làm không sờn lòng chút nào. Việc này ta thể chu-đáo được. Chính-phủ sẽ chú-ý cứu xét trong các giới lao-động, cứu-xét về các sự nhu-dụng và các điều khẩn-cấp của họ, rồi sẽ do phép tiết-kiệm tự nhưng không chậm-trễ mất thì giờ vô ích mà có thể chậm-chước thi-hành cho xứ này các cái lý-tưởng khoan-hồng, lợi-dụng của những luật xã-hội. Và Chính-phủ cũng biết rằng khi ấy lắt nhờ được có cái sự giúp-đỡ cao-kiến của các ông.

Bản chức nói từ nãy đến giờ cũng đã khá rồi. Bản-chức không ngờ nói về tình-hình tài-chính của xứ Bảo-hộ này, việc ấy khi các ông nghị-luận sẽ đề-giải tinh-tường. Duy có một điều ta nên nhớ là trong xứ này đã mở mang được nhiều, phong-phú lắm-bội, đường tài chính công-nhiên vững-chãi lắm. Nhìn các ông sẽ xét thấy rằng bản-chức có dự-định mấy điều chính đến trong việc bổ thuế điền-thổ. Về cái phương-diện này thì cái ý-kiến của các ông sẽ giúp cho bản-chức được việc hay.

Bài nói về cái tình-hình hiện nay của xứ Bảo-hộ, nói về sự tiến-bộ đã thực-hành được trong cái bồi tiến-hóa mau chóng của xứ này. Bản-chức có ý muốn tích-a lấy những cái yếu-điểm, xem cái gì-thể quan-trọng-nhất là những cho thấy được hai học trong trường tương-lai. Bản-chức muốn bày tỏ để các ông biết rằng tất cả các việc hoàn-cải chỉnh-đốn ấy đều có liên-can với nhau, liên-lạc với nhau và giảng-giải với nhau. Công-việc chỉ có một thôi mà công lao nào cũng phải cần.

Vậy ta thắng đã mà sắp lên đường đi, nhất quyết ra tay làm việc lợi cho phương-sách ra mà làm, sức ta làm được thế nào thì ta cứ làm cho hết sức. Các điều tăng-bổ tôi định thiết-dụng trước-hành được thì dần-dần sẽ mọc lên một cái nền ảng có ảnh-hưởng rất xa, tốt đẹp, thì ít nhiều cũng đường sinh-hoạt của xứ này.

Thưa các ông, Bản-chức lên các ông khi đi về nhà rồi thì đừng có tưởng rằng công-việc thế là xong. Về đến đấy cái địa vị của các ông một thật là cái chỉ, về đến đấy việc các ông giúp Chính phủ mới thật được nhiều. Các điều các ông nghe thấy đây thì các công phải kể lại cho chúng quanh ai nấy đều biết. Các việt hoàn-cải chỉnh-đốn của Nhà-nước thì các ông phải cổ-võ cho nhiều và cho được lợi. Các ông sẽ bày tỏ cho ai nấy đều hiểu những cái mục-đích cùng cái lý-tưởng khoan-hồng đại độ đã đề gây nên các việc hoàn-cải chỉnh-đốn ấy.

Còn về phần Chính-phủ, điều Chính-phủ sẽ nguyện, là Chính-phủ thiết tha yêu-cầu là mong sao quả-quyết được với Chính-phủ các tấm lòng quả-quyết để cùng nhau nâng đỡ vị bồ-dưỡng ơn nhuần của cái vương-tưởng độ nhất vô-nhị kia là cái vương-tưởng của nước Đại-pháp, cái vương-tưởng lấy là: hạnh-phúc cho dân, hạnh-phúc cho nước.

Thưa các ông, bản chức xin khai Hội-đồng Tư-vấn Nghị-viện kỳ này.

MỘT CHUYỆN LẠ TRONG VIỆC ĐI SĂN

Mới đây, ba nhà đi săn ở Compa trong quận Var (Pháp) bắn được một con thỏ cái rất to, rất béo. Họ người bảo nhau bỏ ruột đi cho nó nhẹ để mang. Lúc mổ ra mới biết là một con thỏ chửa sắp đẻ, mới sẽ lấy hai con thỏ con trong bụng ra, cầm chân kéo đi kẻo lại cho nó thở, thấy hai con đều còn sống được cả. Ba người đem về, đúng sửa nuôi bộ, thì hai con đều lớn và khỏe cả. Đó thực là một chuyện lạ có trong việc đi săn bắn vậy.

MỘT CUỘC HỘI NGHỊ VỀ LINH-HỒN HỌC

Tháng trước đây, hội liên-hiệp quốc tế về linh-hồn-học hội nghị ở Paris Ba mươi bảy nước có đại-biểu đến dự nghị vì số người theo khoa ấy ở khắp hế giới cộng tới năm chục triệu người. Ở Hoa kỳ có tới mươi lăm triệt, và ở nước Pháp cũng có đến năm mươi vạn.

Chương-trình của cuộc hội-nghị rất phiền tạp, nhưng không phải nhà nghề tai chẳng sao hiểu được. Các điều-bàn, ban thì họp ở hội-quán hội Linh hồn học, phố Copernic, ban thì họp ở hội quán của các hội bác-học. Các bài xét nhiều tờ trình của các nơi gửi đến thuật lại các việc đã từng thi-nghiệm được.

Nhà làm tiểu-thuyết trứ danh tên là Conan Doyle cũng diễn-thuyết, và có chiếu-bóng những chuyện rất là huyền-bí.

MỘT CÁI TỤC LẠ CỦA DÂN MỌI JIVAROS Ở NAM-MỸ

Dân mọi Jivaros ở Nam-Mỹ trong các miền rừng nam về Equateur, ở chỗ biên thủy nước Pérou, có cái tục đánh giặc bắt được kẻ thù thường lấy cái đầu họ có khi lấy cả thân thể, lột hết xương nhồi da để dành làm vật kỷ niệm. Nhưng thường họ lại thu nhỏ, chứ không để nguyên hình. Cái đầu có khi họ thu nhỏ lại chỉ bằng quả cam sành, còn như bàn chân bàn tay không thu được mấy, thì để to bằng thực, tuy vậy, hình tượng ta cũng vẫn còn hao hao người nữa. Mới đây người ta có tìm được tả-thi một ông tướng Jây-ban-nha bị dân ấy bắt được ngày xưa, và bị họ đem lột xương mà vớp nhồi như thế, trông người chỉ bé bằng đứa bé con, mà hình tượng cũng giống lúc sinh-thời.

Việc Thế-giới

(ĐIỆN TÍN)

Ngày 12 Octobre 1925

Nước Pháp với Hoa kỳ

Sau khi hội-đồng các quan thượng thư ra, ông Caillaux có nói cái vấn-đề trái-khoản của Đồng minh nợ lẫn nhau, hiện còn đương xét. Ông Caillaux có bày tỏ mọi lẽ thiệt lợi của bản tâm thời giao nước, là một bản giao-ước rất quan trọng, ta phải cân nhắc cẩn thận, xem nhận hay không thì làm sao. Sớm ra thì ngày 20 octobre, hội-đồng các quan thượng thư sẽ quyết định.

Cuộc hội-nghị Locarno

Hội-đồng bàn lại các vấn-đề quan hệ về việc các nước có ký hiệp ước muốn vào hội Vạn-quốc. Xem chừng công việc tại cuộc hội-nghị có thể giải quyết được một cách thỏa thuận. Nhà điện báo *Havas* nói rằng phái-bộ nước Đức đình rằng trước khi ưng nhận khoản thứ 16 thì xin 24 giờ để hỏi ý kiến bản chính phủ.

Buổi chiều mai hội-đồng sẽ họp. MM. Skrzynski và Berée sẽ dự đại hội-đồng. Cái vấn-đề đem bảo các giao-ước về Đông phương cũng tiến-bộ lắm.

Một tờ báo ở Berlin là *Mongtag Margen* nói toàn lễ sau hội-đồng sẽ xong công việc, vì nước Đức và Đồng minh đến đình đã họp ý nhau về các điều đại-cương.

Việc đình-công ở Nam phi-châu

Việc thầy thả đình công ở thuộc-địa Nam phi-châu đã kết liễu. Các nhà chế tạo đã ưng thuận các khoản trong giao ước Durban.

Việc nước Nhật bản

Có tin rằng trong bức thư của Nhật bản đáp lại bức thư của Trung-hoa về cái vấn-đề vô-tuyến điện, nước Nhật sẽ xin rằng hội Mi-sui-kai-sha được phép tạm thời thu lợi đồn vô-tuyến-điện Hắc-Ninh cho đến khi ký bản giao-ước nhất-định. M. Mitsudaira đại-sứ nước Nhật ở Washington, bản đặt một công-ty vô-tuyến-điện, có nước Nhật, nước Pháp, nước Đức, và Hoa-kỳ, mà chính-phủ Trung-hoa được quyền kiểm-tra.

(*Indopacifi*)

Chiến sự ở Maroc

Nhiều châu ở miền ba cù đại-biểu đến xin đầu hàng. Nhiều họ Braimes ại chịu phục-tòng.

Nước Đức với nước Áo

Tại cuộc hội-nghị bàng bạt của đảng dân chủ họp ở Koenigsberg, các nhà diễn-thuyết có nói đến việc đem nước Áo sáp nhập nước Đức, vì việc ấy là việc cốt yếu trong hiến pháp Weimar.

(*Havas*)

Ngày 13 Octobre 1925

Việc tư-pháp ở các thuộc-địa

Quan tổng-trưởng bộ thuộc-địa đặt một hội-đồng tư vấn, để xét xem việc tư pháp các thuộc-địa có điều gì nên cải-lương thì trình bày với ngài. M. Delcrc chủ tọa hội-đồng ấy. Trong các hội-viên có quan thủ-hiến M. Habert, là chánh giám-đốc ngạch tư-pháp ở Đông-pháp.

Đảng cộng-sản ở Pháp

Quan tổng trưởng bộ nội-vụ có nói với viên đại-biểu báo Journal: việc xuất giục nhất loạt đình-công bị thất bại đến nỗi nhiều nơi ở Paris và ở ngoại châu-thành, bọn đình-công kêu rằng những kẻ xui giục đã đánh lừa họ. Một vài nơi xảy ra sự ẩu lộn nhau, là bởi việc nổi-cơi mà sinh ra. Ông nghị-viên Doriot đánh một người lính cảnh-sát bị thương đã phải tổng-giam. Những người biểu-tình bị bắt, phần nhiều sẽ giao cho tòa án từng trị truy vấn.

Tàu bị đâm ở Saigon

Đêm mới rồi chiếc tàu *Cochinchine* bằng xi-măng cốt sắt, của công ty *Compagnie des Grands Lacs* trong khi đang ở bến sông Saigon, bị đâm chìm xuống 12 mètres. Tàu ấy vẫn định nay mai sẽ đem đến các hồ lớn Cao-miên, để thử dụng cái tàu đánh được ở các hồ ấy. Trên tàu có các thứ đồ dùng để chế dầu, và sấy cá. Ngoài các máy ấy, trên tàu lại còn độ 800 tấn *mazout*.

(*Indopacifi*

Giải đáp những điều pháp-luật

LỜI HỎI. — Xin ngài làm ơn cho báo cho tôi một việc sau này thì tôi lấy làm hân hạnh lắm.

Tôi ở tỉnh H. N. có cho một người Khách buôn bán ở tỉnh T. B vay một món tiền 200 $ 00; hiện có một người Khách buôn bán ở gần nhà tôi đứng bảo lĩnh. Bây giờ đã hết hạn vay rồi tôi cho đòi hỏi thì họ cứ khất quanh khéo-ghe chịu mang tiền trả.

Vậy ngài làm ơn chỉ bảo cho tôi làm thế nào mà lấy được tiền.

Muốn thưa thì phải thưa ở tòa nào tỉnh nào?

Thưa thì thưa người đứng vay hay là thưa người đứng bảo lĩnh?

Tôi là dân Bắc-kỳ có quyền xin phép cầu thú; thân thể người ấy không?

LỜI ĐÁP. — Những tên tỉnh của phải bên rõ thì bản báo mới giải-đáp được, nếu chỉ biên tắt thì không tỏ được rõ mà tất giải đáp không được đúng. Như tỉnh ông ở viết là H. N. thì người đọc báo không biết là Hanoi hay Hà-nam, hay Hà-ninh, chỉ có bản quản biết là Hà-nam vì có cái giấy cuốn báo của ông, còn như tỉnh người Khách ở mà ông biên là T. B. thì bản quán không rõ có phải là Thai-binh không. Nhân tiện xin nhắc các ngài về giấy hỏi về pháp-luật như điều lệ cho.

* * *

Không rõ T B. có phải là Thai-bình không, nhưng nếu là Thái-bình thì phải giải-đáp như sau này:

Phải thưa tại *Tòa án Tây* ở Nam-định vì Toà bích thuộc về tòa án Tây ở Nam-định và theo như nghị ngày 23 août 1871 của quan Giám-quốc thì người Tàu về *Luật hộ* phải xử theo luật Nam.

Phải thưa người đứng vay thưa trước thì mới thưa người bảo lĩnh được.

Người Tàu cũng có thể bị cáo thúc tại ấn thể như người Annam, nhưng ông muốn xin cáo thúc thân thể thì trước hết phải thưa tại tòa án để tòa xử bắt người ấy đi, người ta không trả được thì bấy giờ mới bắt giam được.

Ph. h. L.

VIỆC HANOI

Thời-tiết

7 giờ 26 độ
15 giờ 29 độ

Giá thóc gạo:

Gạo tẻ hạng nhất, một tạ		10 ¡ 00
nhì,		9 10
ba,		8 40
Thóc hạng nhất,		5 70
Ấp ngô	—	5 30

Giá bạc. — Kể từ ngày 14 Octobre 1925, giá bạc ở kho Nhà-nước định là 12 l. 88

Thị giá quốc trái. — Ngày 13 Oct. 1925: 45,65 — 46 25 — 44,65. — 3,80. — 72,70.

Tin tàu — Tàu *Claude Chappe* mang thư sang Pháp đến ngày thứ năm 15 octobre hồi 5 giờ ở Haiphong sẽ chạy đi Tourane, Qui nhơn và Saigon.

Các thư từ ở Hanoi sẽ mang xuống Haiphong ở chuyến xe-lửa 20 giờ 7 phút tối 14 octobre.

Hội-đồng Bắc-kỳ tư-vấn nghị-viên — Hội-đồng Bắc-kỳ tư-vấn nghị-viên đã họp sáng hôm nay, hồi 9 giờ tại nhà Nhạc-hội Tây, có quan thống-sứ Krautheimer cắm chủ tọa. Đến dự hội có quan cai-trị Grilleuil Văn-phòng De'salle quan chánh Văn-phòng De'salle quan cai-trị Tuste chánh tòa nhì phó Tổng-sứ, quan Công-chánh kỹ-sư Normandin, quan docteur Le Roy des Barres chánh sở y chính Bắc kỳ, quan cảnh đốc-học Bắc-kỳ Lafferranderie, và văn văn.

Đúng 9 giờ quan Thống-sứ tới nơi, ngài có đọc một bài diễn-văn dài bằng Pháp văn mà bản-quán đã đăng bản dịch của phủ Thống-sứ ở trang thứ nhất trên kia.

Quan Thống-sứ ngỏ một lúc rồi ngài về, quan đồng lý Graffeuil ở lại để bàn các việc với nghị-viên.

Ngoài việc xét những tờ chỉ-tiêu mà bản quán đã đăng ở ông số báo ngày hôm kia, thì quan Thống sứ có hỏi ý kiến các ông nghị về ba vấn đề sau này:

1· Việc sửa đổi lại thuế điền-thổ;

2· Việc đi dân lên Trung du và Thượng du xứ Bắc-kỳ.

3 Việc sửa đổi lại thuế thân.

Buổi sáng ông nghị trưởng Nguyễn-hữu Thu trả lời Sở có xin quan Thống-sứ cho phép để sang bên Thuộc-địa và quan Toàn-quyền Varenne một bức điện-tín để tỏ lòng trung thành của dân Bắc-kỳ, đại-đề cũng như-điện tín của kỳ hội-đồng bức.

Một ông nghị viên có nhe nói Hoàng-thượng vì bịnh cũng xin chuyển điện-tín tỉnh an, nhưng ông nghị-trưởng nói rằng không có lệ ấy.

Các ông nghị-viên có xin nhà nước cho đi chơi vịnh Hạ-long và mỏ Hongai thì nghe đâu quan trên đã thuận

Những gian hàng ở Hội-chợ, sẽ bắt đầu cho thuê từ 1er Juillet sau.

Số 304

THUY-HỬ

NGUYỄN-BỒ-MỤC dịch thuật

Lâm-sung nói:

— Đại-huynh định đem những ai đi theo?

Triều-cái nói:

— Tôi định điểm lấy hai nghìn năm trăm quân và mười vị đầu lĩnh cùng đi với tôi là *Lưu-đường*, *Hồ diên-chước*, *Nguyễn-tiêu-nhị*, *Ấu bằng*, *Nguyễn tiêu-ngũ Yên-thuận*, *Nguyễn*, *tiêu-thất*, *Đỗ-thiên*, *Bạch-thăng* và *Tống-vạn*.

Buổi tối hôm ấy, nấu cơm ăn xong, ngựa đều cho nhạc, quân đều ngậm tăm. Đợi khi sắc trời tối đen, bấy giờ sẽ rón rén theo hai vị nhà sư thẳng đường tới chùa *Pháp-hoa*. *Triều cái* ngẩng nhìn thì thấy là một tòa chùa cả, xuống ngựa bước vào chùa, chẳng trông thấy có một người sư nào cả.

Triều cái mới hỏi hai vị sư đi dẫn đường rằng:

— Sao một tòa chùa lớn như thế này mà lại không thấy có các vị hòa-thượng?

Hai nhà sư kia nói:

— Cái vì có loài sác-sinh *Tăng-già kim* gây sự phiền não, bắt-đắc-dĩ các sư đều phải qui-tục cả, còn một vị trưởng-lão và mấy người thị giả thì ở phía trong tháp-viện kia. Bây giờ ngài hãy tạm đóng quân tại đây, chờ đến đêm khuya, tiểu tăng sẽ dẫn đến trại chúng nó.

Triều-cái hỏi:

— Trại chúng nó ở chỗ nào?

Hai nhà sư nói:

— Chúng nó cả thảy có bốn trại, nhưng cái trại phía bắc tức là chỗ ở của em chúng nó đóng quân. Nếu ta đánh vỡ một trại lấy thì còn ba trại kia chẳng đánh cũng tan.

Triều cái hỏi.

— Bộ đến hai giờ thì đi?

Hai nhà sư nói:

— Tầy giờ đang là canh mùi, đợi đến canh ba, chúng nó ý-lại-trăng, bấy giờ ta sẽ đi.

Triều cái nghe tiếng trống canh ở chợ *Tăng-đầu* vẫn điểm được thứ-tự rõ-ràng. Lại rách đó trông nơi trống canh thì tuyệt-nhiên không nghe thấy tiếng gì nữa.

Nhà sư nói với *Triều-cái* rằng:

— Có lẽ chúng nó ngủ hết rồi, bây giờ ta nên đi.

Hai nhà sư đi trước dẫn đường, *Triều-cái* cùng các vị đầu-lĩnh cưỡi ngựa đem quân theo sau. Đội được độ hơn năm dặm đường, không thấy lửa mở, lặng không trông thấy hai người nhà sư đâu cả.

Tiên quân thấy vậy, không dám tiến nữa. Ngảnh nhìn hai nhà sư, đương tối quanh co, lại không thấy có nhà cửa nào, quân sĩ đều hoảng-hốt lo sợ, chợt lại phi báo để *Triều-cái* biết.

Hồ diên-chước tuyên lệnh cho quân-sĩ cứ theo con đường cũ mà quay lại. Vừa đi chưa được trăm bước thì lặng thấy phục-binh bốn mặt, hàng chiêng nổi trống, reo hò rầm-rĩ, đuốc đèn rọng lên sáng như ban ngày.

Triều-cái cùng các vị đầu-lĩnh đem quân mở đường cắt chạy. Vừa chạy khỏi được hai chỗ rừng thì gặp một toán quân giương cung bắn tên như mưa, có một phát tên trúng ngay vào mặt *Triều-cái*.

Triều-cái ngã xuống chân ngựa may sao nhờ có mấy vị đầu lĩnh là *Lưu đường Bạch thăng* và ba anh em họ *Nguyễn* gia sức cứu được *Triều-cái* lên ngựa, rồi phá vòng vây mà chạy ra ngoài cổng làng. Bọn *Lâm sung* đã đem quân tiếp ứng tại đấy, mới ngăn-cản được quân *Tăng-già* thì lại. Hai bên lại cùng nhau hỗn chiến mãi cho đến khi trời đã sáng tỏ, bấy giờ đều rút về bản-trại.

Lâm sung về dẫn binh-trại, kiểm điểm quân số thì thấy *Yên-thuận*, *Ấu bằng*, *Tống-vạn* và *Đỗ thiên* chỉ chạy thảo thân mà về. Đem đi hai nghìn năm trăm quân, còn sót được có một nghìn ba trăm người. *Hồ diên-chước* đi theo *Triều-cái* lúc trước, bấy giờ cũng đã về trại.

Các vị đầu lĩnh xúm lại thăm nom *Triều-cái* thì thấy mũi tên ấy chính cắm vào một bên má, vội vàng nhổ ra máu chảy lênh láng và nằm ngất người đi. Nhân mũi tên ấy, thấy có chạm chữ « *Sử văn công* ».

Lâm sung bèn lấy kim-sang-dược ra đề bội cho *Triều-cái*, Nguyên mũi tên ấy là một thứ tên tuyệt độc. *Triều-cái* trúng phải mũi tên có thuốc-độc cho nên đã cắm khẩu không nói năng được.

Lâm-sung gọi người vực lên trên xe, rồi sai *Lưu-đường*, ba anh em họ *Nguyễn*, *Đỗ-thiên* và *Tống-vạn* đưa về *Lương-sơn bạc*. Còn mười bốn vị đầu-lĩnh nữa thì đều lột ở trong trại để trông-nom.

Chúng bàn nhau rằng:

— Ngày nay *Triều thiên-vương* đem quân xuống núi, không ngờ lại gặp phải tai-nạn như thế này, chính ứng vào cái triện gió bốc gãy cờ đổ. Chúng ta rất nên thu quân, nhưng chẳng lẽ việc đang dở dang, lại bỏ phí *Tăng-đầu* này mà về, vậy thì phải đợi tướng-lệnh của ông *Tống-công-minh* mới được.

Đêm hôm ấy vào hồi canh hai, sắc trời hơi lờ mờ sáng, mười bốn vị đầu-lĩnh cùng ngồi ở trong trại, đang ngậm ngùi than thở, chưa biết nghĩ ra thế nào, bỗng thấy thám tử về phi báo rằng mặt trước có bốn năm đạo quân tiến đến, đuốc sáng rực rỡ, không biết được bao nhiêu mà kể.

Bọn *Lâm sung* nghe báo, nhất tề lên ngựa tất cả, trông trên ngọn núi, ba mặt sáng như ban ngày, quân *Tăng-già* đã reo hò mà kéo đến trước trại. *Lâm-sung* cùng các vị đầu-lĩnh biết sức không địch nổi, tức thì quay ngựa bỏ chạy.

Quân *Tăng-già* cũ sức đuổi theo. Bọn *Lâm sung* vừa đánh vừa chạy, chạy độ năm sáu mươi dặm, bấy giờ mới được thoát khỏi. Kiểm điểm quân số, lại tổn mất sáu bảy trăm người, vội vàng theo con đường cũ trở về *Lương-sơn-bạc*.

Khi về đến sơn-trại, các vị đầu-lĩnh cùng kéo vào thăm *Triều cái* thì bấy giờ *Triều-cái* đã không ăn uống được từ gì nữa, khắp mình phát thũng. *Tống-giang* ngồi tại bàn giảng mà xuýt xoa khóc, các vị đầu-lĩnh đều khuyên *Tống-giang* nên giữ gìn thân thể.

Hồi canh ba đêm hôm ấy, bệnh-tình *Triều cái* càng thêm trầm trọng. *Triều-cái* ngảnh đầu, trông thấy *Tống-giang*, liền dặn rằng:

— Hiền-đệ ơi! Hiền-đệ chớ lấy lời ta nói làm lạ! Hễ ai bắt được thằng gã bắn chết ta ngày nay thì nên để cho người ấy làm chủ trại *Lương sơn-bạc* này.

Nói xong liền nhắm mắt mà chết. Các vị đầu-lĩnh đều được nghe lời di chúc của *Triều-cái*. *Tống-giang* trông thấy *Triều cái* đã chết rồi vật mình lăn khóc, khác nào cha mẹ tự thân. Các vị đầu lĩnh vực *Tống-giang* ra chỗ khác để lo-liệu công-việc.

Ngô-dụng và *Công-tôn-thắng* can rằng:

— Đại-huynh chớ nên phiền não quá, người ta sống chết, chẳng qua cũng có số-mệnh, phiền não quá cũng chẳng ích gì, nên phải lo liệu mà chủ-trương đại-sự mới được.

Tống giang khóc xong, liền sai lấy nước hương thang ra tắm rửa cho *Triều-cái*, đội mũ mão áo, rồi khâm-liệm đặt nằm ở trong *Tụ-nghĩa-sảnh*. Các vị đầu-lĩnh đều đến cúi-xi và tế-lễ.

(Còn nữa).

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

Les misérables

DE VICTOR HUGO

(Suite)

L'usage et cet que les exques s'en vont leurs noms de baptême en tête de leurs mandements et de leurs lettres pastora es, les pauvres gens du pays avaient entendu avec une sorte d'orgueil et de tendresse dans leurs noms et prénoms de famille que celui qu'ils leur portaient tout un sens, et ils se rappelaient que monseigneur Bienvenu. Nous ferons comme eux, et nous le nommerons ainsi dans l'occasion. Du reste, cette appellation lui plaisait. — Ma mie ce nom là, disait-il Bienvenu est rare mon seigneur.

II

A bon compte tout s'arrange

Monseigneur Welcome avait écrit son carrosse en montant, car il aimait peu monter ses tournées. C'est un droit que l'abbé de Cluny, de Digne. Il a fort peu de palais, beaucoup de montagnes, presque pas de forêts, on l'a vu tout à l'heure ; trente deux cures, quarante deux succursales, deux cent quatre-vingt-cinq succursales. Voilà tout cela, c'est une affaire. Monseigneur Welcome a bonne. Il allait à pied quand c'était dans le voisinage en cartrolle dans la plaine, en calcolet dans la montagne. Les deux vieilles femmes suivaient également. Quand le trajet était trop pénible pour elles, il allait seul.

Un jour il arriva à Senez, qui est une ancienne ville épiscopale, située sur un ane. Sa bourse, fort à sec dans ce moment, ne contenait pas pensez d'autre équipage. Le maire de la ville vint le recevoir à la porte de cette ville et le regardant descendre de son âne avec des yeux scandalisés. Quelques bourgeois paient arrivé de lui. — Monsieur le maire, dit l'évêque, je vois dans vos yeux quelque chose. Vous êtes surpris que j'est venu de mon pied. Mais que voulez-vous que j'est fait de plus grand et de plus pieux de monter sur un animal que celui que Jésus Christ a choisi pour faire son entrée triomphale.

Dans ses tournées, il était aussi attentif et doux, et plus facile que d'habitude. Il ne mettait aucune sévérité, aucune hâte à reprendre les abus et les désordres. Aux habitudes de son palais il était l'exemple du pays voisin. Dans ses visites aux cures et aux succursales, il ne voulait pas pour lui et pour les siens que l'on fît la moindre dépense. Il disait : Voyez les gens de Bernard, ils n'ont que du pain, du lait et des légumes, ils n'ont pas de viande à me donner à manger, ils me feraient de la peine.

Dans ses tournées, il était aussi affable et bienveillant que possible, il disait : Voyez ces gens de Embrun. Ne me parlez pas de leur temps. Il a recueilli, a ses fils au service, la fatigue, ses filles au service à la ville, et quand son ménage est propre et le dimanche, après la messe, tous les gens du village, hommes, femmes, enfants, sont dans le champ du pauvre homme, lui aident à semer ou à moissonner, et lui apportent parfois et gratuitement du fumier. Aux hommes divisés par des questions d'argent et d'héritage, il disait : Voyez les moutons de Dieu. Quand un petit pays de douze ou quinze feux ne peut pas toujours nourrir un magister, ils ont des maîtres d'école payés par toute la vallée qui parcourent les villages, passent huit jours dans chacun, dix dans celui-là, et enseignent. Ces magisters vont aux foires, on les reconnaît à des plumes à écrire qu'ils portent dans la ganse de leur chapeau. Ceux qui n'enseignent qu'à lire ont une plume, ceux qui enseignent la lecture et le calcul ont deux plumes ; ceux qui enseignent la lecture, le calcul et le latin ont trois plumes. Ceux là sont de grands savants. Mais quelle honte d'être ignorants ! Faites comme les gens de Queyras.

Il parlait ainsi gravement et paternellement, à défaut d'exemples inventait des paraboles, allant droit au but, avec peu de phrases et beaucoup d'images, ce qui était l'éloquence même de Jésus Christ, convaincu et persuadant.

(A suivre)

Những kẻ khốn nạn

XÃ-HỘI TIỂU-THUYẾT, của ông Victor Hugo
NGUYỄN-VĂN-VĨNH dịch

(Tiếp theo)

Lệ bên giáo các ông giám-mục khi từ bảo, đưa thư, thường xưng các tên thánh mà cha mẹ đã đặt cho từ khi chịu phép rửa tội. Những nhà hồn-đạo nghèo trong xứ, bèn chọn ngay trong mấy tên thánh của Đức cha, cải tên có nghĩa hơn cả, mà gọi ngài là Đức cha *Bienvenu* (Tiếng *Bienvenu* có nghĩa là người ứng-dụng, người đương cầu mà đến, ai nay hoan-nghênh), cũng là một cách tự-nhiên tỏ tấm lòng kính-mộ. Trước-giả cũng xin bắt chước như họ, từ đây trở đi khi nào có dịp hồ đến phương-danh của ngài, trước-giả cũng cứ tên ấy mà gọi. Vả ông *Myriel* cũng ưa cái tên gọi đó, ngài thường nói : — Ta yêu cái tên ấy. Tiếng *Bienvenu* nó chứa hớt cái nghĩa tiếng *Monseigneur* (Đức-cha, Đức-ông) đi.

Trước-giả cũng biết cái chân-dung ta ra ở trong sách này, nhiều người cho là thiên-hạ hẳn-hữu, khó tin được rằng có thật. Nhưng trước-giả chỉ biết rằng có như thế nào thì chép đúng như thế ấy cho được thật giống mà thôi.

III

Ông giám-mục biến lại gặp phải nơi chuồn xe khó

Ông giám-mục *Myriel* tuy đã lấy khoản chi xe-ngựa ra làm tiền bố-thí, nhưng việc kinh-lí ông cũng vẫn chăm. Chuồn-xe *Digne* là một nơi cách-trở khó đi. Đông-hàng thì ít, mà núi non thì nhiều. Đường cái không có mấy. Vậy mà ba mươi hai xứ hơn mười một sở, ông hai trăm tám mươi nhanh lẹ. Thành cho khắp được hay nhiều nơi, là một việc khó thay. Tuy vậy Đức cha cũng đi được khắp. Chỗ nào gần thì ngài đi bộ, chỗ xa mà đông-hàng thì ngài lên xe chuyển, đường núi gập ghềnh thì ngài cưỡi đàng sơn (theo nguyên-văn là một thứ ghế hòm lên lưng ngựa hoặc hai lần ba gia thường đi theo ngài. Cho nào khó đi làm thì ngài đi một mình.

Một hôm ngài cưỡi lừa mà đến làng Senez, nguyên trước là một nơi chính-xứ có Đức-cha ở. Tiền ngài khi ấy còn, cho nên ngài không thể dùng cách khác mà đi được. Ông xã-tá đón ngài ở cửa đình giám-mục thấy ngài như vậy thì ngạc-nhiên mà chưng mất lên nhìn. Sau lăng ông xã lại có mặt nhà phú-hộ cũng phải cười. Đức cha tuy đón ngày mà rằng :

— Thưa ông xã cùng các vị hào hương, tôi biết vì cớ gì mà các ngài cười ra. Các ngài làm đàng cười lừa là một nhà tu hành là thế, mà sao lại đem cưỡi lừa ta mới còn sai Đức chúa *Jésus* thuở trước thường dùng. Xin các ông biết cho là bắt đắc dĩ chứ không, phải tôi đây có ý kiêu hãnh gì đâu.

Khi ngài đi kinh lí các xứ như thế, thì hàng giáo ngoài, cùng giữ một thái độ như là Tân-ước đã dặn. Ngài giảng giải thì ít, mà ngài nói chuyện tự-nhiên để dạy thì nhiều. Phàm các điều phải làm, ngài khuyên bảo mọi khuc đi ngày, phàm phải sợ không theo nơi. Khi nằm khuyên nhủ người không hay xem những nghĩa xa xôi vòng vo những sự tích cao kỳ. Đến chỗ nào thì ngài kể ngay những công việc của người bên lân-cận ; ông nào cần giảng hay nghiêm với kẻ nghèo đói thì ngài nói. — Sao các ông không xem những người bên *Bromyon*. Phàm cả hàn nghèo khổ, những người có nhiệm phụ thuộc đến ai họ cho quyền được gặt trước mọi người. Khi những họ ngoài. Khi nhà đó thì cả dân họ trợ nhau, lại mà đứng như cho không tay tới cùng. Bởi vậy mà Chúa-trời có lòng thương đến dân ấy. Xuất trong mùa thu-ba tranh nhau, không vậy ta mới có ăn không nam.

Đến những làng dân tình thành hoàn hiền lạm thì ngài thường nói : — Sao các ông không xem làm đàn *Lombrun*. Đến mùa gặt, nhà nào còn thừa đi lính, con gái đi làm ăn ngoài tỉnh, mà ở nhà cha mẹ lại ốm đau, hoặc mắc đẻ, không gặt hái được kịp, thì ông cả bàn xứ thường hay nhắn nhủng khi dân làng họp mặt các anh, mà bảo ấy cho hết mọi lời. Đến ngày chúa-nhật thì các người ấy đi với gặt hái cho nhà người ấy. Làm như thế là đồng mà gặt hộ cho người tàng ơn, tôi đem cả tơm lẫn lúa về kẻo xếp vào lẫn vựa cho yên.

Những nhà nào anh em bất hòa, tranh dành hương hỏa, thì Đức chúa lại nói : — Sao sao không xem đàn *Dewoing* ở nơi sơn gia hiền dưới đèn hơi năm-mươi năm mới được nghe chuyện *rossignol* hót một lần. Vậy mà khi cha chết, con trai bèn rủ nhau đi cáo thực nơi xa, con gái-sau thì để lại cho các con gái cho đẻ kiếm chồng. Tổng nào hay kiện cáo, các nhà mướn dai làm ăn được đồng nào, cái nhưng mua giấy tin-chỉ mà hết, thì ngại lại nói : — Kia hãy xem nhưng đàn tôi nết ở thung *Queyras*. Ba nghìn nhân-số mà họ ở với nhau như thể một nước dân-chủ, chẳng biết ai là quan tư pháp, chẳng biết ai là chủ mo-toà. Trăm việc ở tay ông xã. Bổ thuế cùng ông, chia phần ganh-vác mọi người cho công-bình phải lẽ ; xử kiện cũng là ông, tiền giấy bút không ai phải trả ; giá-tài các họ, ông cũng chia thay, không lấy tiền phi-tổn. Ấn ông làm không thấy khoản tụng-phí. Vậy mà ông định làm sao, hết thảy chúng xin theo làm vậy, bởi vì ông là một người chính-trực ở giữa đám thật-thà. — Làng nào không có hương-sư dạy trẻ, ông cũng lại viện đem đàn *Queyras* mà rằng : — Việc giáo-dục các ông có biết họ làm thế nào chăng ? Một áp mười, mười làm bếp thì nuôi sao được nổi một ông thầy. Họ bèn chung nhau cả một lũng, nuôi lấy mấy thầy dạy học, cứ này ở xóm này, mai lại sang xóm khác, chỗ tám hôm, chỗ mười hôm, dạy bảo cho khắp. Mấy ông thầy đó thường ra chợ, tôi có được gặp. Cứ người nào, bút gài trên mũ, ấy chính là mấy người dạy-trẻ. Thầy nào chỉ dạy trẻ đọc, thì có một bút ; thầy nào vừa dạy đọc, vừa dạy tính thì hai bút ; thầy nào dạy đọc, dạy tính, lại dạy la-tinh thì ba bút. Ba bút tất là những bậc đại kiến-thức. Những kẻ không học chịu dốt, xấu là đường nào ! Xin các ông nên bắt-chước người thung *Queyras*.

Đức-cha nói những câu ấy, một cách nghiêm-trang, mà ôn-tồn như cha bảo con vậy. Khi nào không có gương nào gần mà ví, thì ngài bày ra những câu thí-dụ, khiến được thiết-thực, khiến được dễ nghe. Nhời thì ít, mà nghĩa thì nhiều. Chính là cái lối biện-thuyết của Đức chúa *Jésus Christ* ngày xưa, bụng ngài thành-thực, cho nên lời nói ngài ai cũng phải tin, phải theo vậy.

(Còn nữa)

Dư-luận người Pháp ở đây

Của ông J. Marquet trong báo *Moniteur d'Indochine*

Cứ như ý-tưởng của mấy người An-nam tôi bao nhiêu cái bại của dân là tại bọn quan-trường cả.

Nói thế là sai, vì không phải tất cả quan-trường là xấu hết và người nào bị bắc-lột là tại mình.

Ở bên Âu châu người ta tưởng nói rằng dân tộc thế nào chỉ đáng được chánh-phủ thế ấy ; vậy nếu các anh (là nói người An-nam) phải quan-trường như thế ấy là tại các anh tự làm ra và tại các anh xứng đáng được quan trường như thế.

Trong quan trường, tôi biết nhiều người tuy là quan tốt và hết sức làm cho số phận của dân được sung sướng hơn lên. Là tại toàn dân có cái tinh hay kiện-tụng khiến bao nhan nhức đôi, hai tay luôn luôn mang đồ vào quan, cái xấu là cả đoàn thể dân vậy.

Phải sửa đổi lại toàn dân, vì sự lầm lỗi là ở dân, chứ không đổ lỗi cho mấy người bị tiếng là quan. Như thế chẳng hoa ra tiện lắm ư ?

Sau nữa, các anh có muốn tôi nói thật không ? Thật ra thì người An-nam, người nào cũng cứng sẵn có một tính gian vô hình ở trong ấm áo !

Của ông Le Bac trong báo *« Courrier d'Haiphong »*

Trong những điều thỉnh-cầu của người Nam kỳ về đường chính trị thì trước hết có việc xin nhập tịch dân Pháp được rộng thêm ra. Nhưng hãy bỏi điều thỉnh-cầu ấy có hợp ý của phần nhiều người đồng-bang họ không. Ở Bắc kỳ, tỉnh như tỉnh nào người trí-thức không có ý thiết tha làm người công-dân Pháp cho lắm, là bọn người Trung cứ giữ nghĩa yêu quốc tịch của mình cũng có thể làm điều lợi cho toàn dân được. Việc cho người bản xứ nhập tịch dân Pháp rất sinh ra một mối chính trị mà người Pháp đã từ bỏ lần là sự đồng hóa. Trước kia quan nguyên thượng thư thuộc-địa có dự thảo một điều luật trình nghị-viện về vấn đề ấy, nhưng điều ấy đã gây nên nhiều lý đi nghị lắm.

Cứ như ý ta, việc cho người bản xứ nhập tịch cải tước là cho họ có cái đi bảo tử ý như người Pháp, như vậy thì là ở ngay tại quê hương mình, mà được hưởng những quyền lợi của người Pháp thì tất người bản-xứ cũng được vào ngạch quan tòa và ngạch tư-trị. Cứ lý ra mà cho họ vào những ngạch ấy là không nên và thực ra thì chỉ có thuộc dân của ta cũng những dân bảo hộ, người nào đủ lượng giữ của cải của cải-trị và được tự phép thì đều tỏ ra cả tin-cậy và kém lắm. Dân Nam-kỳ đã phải chịu quyền cao cao những người ấy thì tất đã hiểu biết rồi.

Về sự hoàn cải các hội-đồng bản hạt thì người Nam-kỳ đã được biết đến hơn vì ở Nam-kỳ có một Hội-đồng quản-hạt là hội có quyền bàn định số dự-toán và ở các tỉnh, người làm đại biểu cũng được bầu ở lịch số dự toán. Các hội ấy tuy chỉ có một phần dân cũng có thật, song cứ như hiện tình thì dân còn toàn dân được quyền công cử chưa hay là để rồi mở rộng cái quyền công cử ấy ra. Dân Đông-dương, xét ra hãy còn chưa đủ chín, cho nên là họ để mở rộng quyền công cử được. Nên nhớ rằng sự giáo dục của người An-nam về đường chính-trị hãy còn thiển lậu lắm và hình như họ chưa hề sự ích còn là cái gì. Xem như trong các kỳ khi tàu rỗi, còn dùng đến những sự mưu thuật, còn phải mạo-cả hơn kém thì đủ rõ là những người ứng cử chẳng qua chỉ vụ lấy cái sự thoả mãn riêng cho cái thân mình mà thôi.

Của ông Dandolo trong báo *Avenir du Tonkin*

Các nhà công-thương Pháp ở bên này nghe nói luật lao-động sắp thi-hành ở Đông-dương thì có ý lấy làm ngại lắm. Các báo Pháp vẫn nhiều điều tỏ ý không biểu tình. Xem mấy đoạn sau này trong báo *Avenir du Tonkin* thì rõ.

« Phàm người biết lẽ phải trái, không ai lại nghĩ đến sự cho thi-hành luật « một ngày làm giờ » tại thuộc-địa được ! Cái lương-lâm về chức vụ của bọn lao động bên Pháp, uy nhiều khi có sức kềm thực, nhưng người thợ Pháp vẫn biết giữ cái danh giá của họ, biết khinh sự bẩng lưu và biết trọng cái nghề mình. Những giờ làm việc thì họ thường làm hết sức, nhanh nhẹn và siêng cần.

Nếu ta xét một người thợ Annam làm riêng cho mình, chứ không phải làm cho người thì thấy họ rảm cụi từ tang tảng sáng cho đến rửa đêm, có khi không ăn trơn nữa. Họ có thể làm như vậy được là tại họ không có vội vàng, vừa làm vừa chơi vừa nói chuyện, chốc chốc lại bỏ. Làm như vậy trong luôn mười-tám giờ mà có khi không bằng một người thợ Tây làm trong sáu giờ. Và thế là phải, vì rằng người Annam có thể chịu nổi được một ngày 18 giờ mà làm hết sức không ? Nếu cho người vừa làm vừa chơi cũng được hưởng đủ luật 8 giờ mà thợ Tây thì cái kết quả sẽ ra làm sao ?

VĂN UYỂN

Chợi chợ An châu (Bắc-giang)

An-châu chợ họp tháng bao phiên ?
Hàng bán, buôn buôn ối tật phiền !
Cả mâm mười bàng từ ra thời rẫy,
Đôm khi gặm nẹ xếp bày lên.
Trên đường lục-đục vài cô Mán,
Dưới chợ xo-mấy bác quyền.
Cảnh tượng thôn xem lòng luống những ..
Mới hay thung lũ chốn lâm-tuyền.

Cảnh buồn ở An-châu

Phố xá An-châu tối chán phèo !
Nhìn xem phong cảnh vẫng teo teo !
Sau lưng rặng lại cây rừng rối,
Trước mặt rông lên núi vẫn đèo.
Chợ búa bán buôn người lác-đác,
Phố phường đi lại khách teo xeo.
Người buồn cảnh rẫng thêm buồn nhỉ ?
Nào biết chơi đâu lại ngả khèo !

Thầy đồ tự thán

Cảnh buồng nhà nho còn lạ lùng !
Cũ gian tuềnh toàng, cũng ung dung !
Học nàng nỗ buổi chừng mươi đứa,
Lương bổng quanh năm chẳng mấy đồng.
Tiền học thằng đưa, thằng nợ có,
Ơn thầy đưa tết, đưa thì không.
Ai về nhắn nhủ có mày bẻ,
Lần xếp lo toan chớ ngóng chồng.

Hi-Lổng.

Hồng-phấn tự

Mượn

Hoa sen tiếc nỗi bẻ trần,
Bại nồng gại xót cho thân liễu bồ.
Cũng như ân trót đã hẹn hò,
Khi vu cau chớ giảng-hồ đổi nao.

Hát nói

Nhất thế nhân tiền nhất thế sự
Trong trần ai ai rẽ biết ai đâu.
Lắm trai hoen lo nỗi mắt vải câu.
Kẻ vui ở gần nhau người vị giá.
Thanh sắc tiêu tuy khanh liền nghĩa.
Hồng phấn phiền lòng nỗi ước-khanh.
Kẻ đa mang nhẫn lấy chữ tri danh.
Nào có biết ba sinh là giấc mộ g
Phong vũ tiếc không song nhẫn Không
Liễu Chương-đài riêng để g ông tình chung.

Bỏ chỉ cả chộn chím lồng

T. S.

SÁN-NHIỄN ĐÀI

Tối thứ tư 14 Octobre 1925

MẢI DU LANG ĐỘC
CHIẾM HOA KHÔI
(Hồi thứ II)

Trên đời ai kẻ mất xanh,
Yêu ta hoa có một cành bằng đâu !

Hiệp-Thành

Hiệu cơm tối Hiệp-thành số 29 phố Jaccaréo (R. Francis Garnier) từ khi có M. Chính ở Thượng sẽ làm quản lý thì mở mang hơn trước nhiều, mới thực thiện, một cái nhà lầu ở số 33 phố Gia ngư trên dây để làm phòng ăn. Không dau lịch-sự, sạch sẽ, mát mẻ bằng. Có đủ phong tâm vo chỗ để xe ô-tô.

NHÀ BÁ-CHUÔNG

TỨC LÀ HIỆU BÁO-CHẾ MONTÉS

54, Phố Paul-Bert, Hanoi

Thay huyết xấu.
Trị bệnh mất máu, khí huyết suy yếu thân thể mỏi mệt gầy còm, hay vì kém huyết sinh ra rẻo phải làm cho hay ho nên uống thuốc này rất để, vì có một chai không có lợm giọng bao giờ !
Bài thuốc này có hội-đồng các quan Thầy-thuốc chứng-chỉ là hay.

Ấy là :

Thuốc nước bổ huyết

MAI BỘ 1 $ 40

TRẢ TIỀN BẰNG TEM (timbres)

Trình các ngài duyệt-lãm rằng : phàm những số tiền quá hai hào (0 $ 20) trở lên, thì xin gửi bằng mang-đa (mandats-postes) ; chớ dùng gửi bằng timbres.

Những số tiền trong hai hào mà trả bằng timbres xin gửi bằng tem giá thư (timbres-postes), từ thư (timbres-quittances, timbres proportionnels hay là timbres de dimension.

Kíp đến hiệu (ordonnerie DUC-LONG Sellerie) số 58 phố Tiền Tsin Hanoi mua bộ đồ xe khác, kẻo có ngày nguy đến tính mạng, vì ở đây có nhiều đồ mua hại PHÁP rất bền và đẹp.

Catalogue France sur demande.

XE Ô-TÔ HIỆU

Rolland-Pilain

12 MÃ LỰC

Mới rồi đã phá được hết các giải :
Giải *xe đi chơi* và giải *xe đi lấy nhanh*
Cuộc thi trèo trên Tam-đảo lần thứ hai vừa rồi vào hạng trèo giỏi hơn cả.

GIẢI XE ĐI CHƠI
Thứ nhất : xe Rolland-Pilain, 16 phút 42"

GIẢI XE ĐI LẤY NHANH
Thứ nhì : xe Rolland Pilain, 15 phút 28"

Đại-lý ở bán-xứ là :

GARAGE AVIAT

PHỐ HÀNG VÔI — HANOI

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

TẬP DỊCH PHÁP-VĂN

L'éducation d'un jeune marquis

Le père et la mère donnèrent d'abord un gouverneur au jeune marquis. Ce gouverneur, qui était un homme de bel air, et qui ne savait rien, ne put rien enseigner à son pupille. Monsieur voulait que son fils apprît le latin, madame ne le voulait pas. Mais qu'apprendra-t-il donc? car encore il faut qu'il sache quelque chose: ne pourrait-on pas lui montrer un peu de géographie? A quoi cela lui servira-t-il? répondit le gouverneur. Quand monsieur le marquis ira dans ses terres, les postillons ne sauront-ils pas les chemins, ils ne l'égareront certainement pas, on n'a pas besoin d'un quart de cercle pour voyager, et on va très commodément de Paris en Auvergne sans qu'il soit besoin de savoir sous quelle latitude on se trouve. — Vous avez raison, répliqua le père; mais j'ai entendu parler d'une belle science, qu'on appelle, je crois, l'astronomie. Quelle pitié, repartit le gouverneur; se conduit-on par les astres dans ce monde? Et faudra-t-il que monsieur le marquis se tue à calculer une éclipse quand il la trouve à point nommé dans l'almanach qui lui enseigne de plus les fêtes mobiles, l'âge de la lune et celui de toutes les princesses de l'Europe? Madame fut entièrement de l'avis du gouverneur. Le petit marquise (sic) était au comble de la joie. Le père était très indécis. « Que faudra-t-il donc apprendre à mon fils? disait-il. — A être aimable, répondit l'ami que l'on consultait, et s'il sait des moyens de plaire, il saura tout.

La marquise lui dit: on voit bien, monsieur, que vous êtes l'homme du monde le plus savant, mon fils vous devra toute son éducation; je m'imagine pourtant qu'il ne serait pas mal qu'il sût un peu d'histoire. — Hélas! madame, à quoi cela est-il bon! répondit-il: il n'y a certainement d'agréable et d'utile que l'histoire du jour; toutes les histoires anciennes, comme le disait un de nos beaux esprits, ne sont que des fables convenues; et pour les modernes, c'est un chaos qu'on ne peut débrouiller: qu'importe à monsieur votre fils que Charlemagne ait institué les douze pairs de France, et que son successeur ait été bègue? Rien n'est mieux dit! s'écria le gouverneur, on étouffe l'esprit des enfants sous un amas de connaissances inutiles, mais de toutes les sciences la plus absurde, à mon avis, et celle qui est la plus capable d'étouffer toute espèce de génie, c'est la géométrie. Cette science ridicule a pour objet des surfaces, des lignes et des points qui n'existent pas dans la nature: on fait passer en esprit cent mille lignes courbes entre un cercle et une ligne droite qui la touche, quoique dans la réalité on n'y puisse pas passer un fétu. La géométrie, en vérité, n'est qu'une mauvaise plaisanterie. »

Monsieur et madame n'entendaient pas trop ce que le gouverneur voulait dire; mais ils furent entièrement de son avis. « Un seigneur comme monsieur le marquis, continua-t-il, ne doit pas se dessécher le cerveau dans ces vaines études: si un jour il a besoin d'un géomètre sublime pour lever le plan de ses terres, il les fera arpenter pour son argent; s'il veut débrouiller l'antiquité de sa noblesse, qui remonte aux temps les plus reculés, il enverra chercher un bénédictin. Il en est de même de tous les arts.

Un jeune seigneur heureusement né n'est ni peintre, ni musicien, ni architecte, ni sculpteur, mais il fait fleurir tous les arts en les encourageant par sa magnificence: il vaut sans doute mieux les protéger que de les exercer. Il suffit que M. le marquis ait du goût; c'est aux artistes à travailler pour lui; et c'est en quoi on a très grande raison de dire que les gens de qualité, « j'entends ceux qui sont très riches » savent tout sans avoir rien appris, parce qu'en effet ils savent à la longue, juger de toutes les choses qu'ils commandent et qu'ils payent. »

Enfin, après avoir examiné le fort et le faible des sciences, il fut décidé que monsieur le marquis apprendrait à danser.

VOLTAIRE.

Sự giáo-dục của một vị tiểu hầu-tước

Hầu-tước và phu-nhân ăn trên một vị gia-phó cho tiểu-hầu-tước. Gia-phó là người phong nhã, nhưng không biết chi cả, nên không thể dạy được thứ gì. Hầu-tước muốn cho công-tử học chữ La-tinh, nhưng phu-nhân lại không muốn. « Vậy thế công-tử học gì được? Vì công-tử phải biết mấy thứ gì mới được chứ: giảng qua địa-dư cho công-tử, có được không? Gia-phó nói: địa-dư dùng gì cho công-tử, một vị hầu-tước muốn đến địa-bàn của mình dư, há người đánh xe lại không biết đường hay sao? Không khi nào chúng để cho hầu-tước lạc đường; chẳng cần gì phải dùng một cái máy-đo mới đi xa được, chẳng cần phải tìm xem nơi này hay nơi khác ở vào vĩ-độ thứ mấy, cũng đi được từ Paris đến Auvergne một cách rất là thảnh thơi. Hầu-tước nói: Tiên-sinh nói phải; nhưng tôi cũng được thấy nói một môn học hay lắm, nhớ đâu như người ta gọi là tinh-tú học thì phải.

Gia-phó nói: tiên-đời này có phải cần đến tinh-tú mới biết đường ăn xử hay sao? Tiểu hầu-tước cần chi phải vỡ óc mà tính một ngày có nguyệt-thực hay nhật-thực, vì lúc nào cần đến, xem trong lịch có ngay, mà xem lịch lại biết cả các ngày lễ ở đình, ngày tháng của mặt giăng cùng là ngày sinh tháng đẻ của cả các công-chúa Âu-châu nữa? »

Phu-nhân thì một ý như gia-phó, bố tiểu hầu-tước thì rất mê thích; hầu-tước thì rất là phân vân. Ông nói « Vậy dạy công-tử học cái gì được? » Có ông bạn ngồi đó, thì ông bạn bảo: « Dạy cho công-tử làm cho người ta mến mình. Há phải ... cái gì cũng biết. »

Phu-nhân nói: Thưa ông, ông thật là một tay lịch-thiệp rất thông-thái, ... ông đấy, nhưng tôi thiết tưởng cháu biết một ít sử-ký cũng không hại gì. — Ông bạn lại nói: « Thao ôi! thưa phu-nhân, học sử-ký để làm gì? Chỉ có sử hiện thời là vui thú mà thôi. ... Sử cổ thời chẳng qua là những chuyện đặt ra ..., còn sử kim thời thật là một mớ rối beng không gỡ ra được manh mối: những chuyện như vua Charlemagne đặt ra mười hai vị ..., cùng là vua kế nghiệp của vua Charlemagne có tật nói lắp, thì quý công-tử có ăn thua gì? Gia-phó vội nói: Không gì hơn thế nữa! người ta bắt con trẻ học biết bao nhiêu điều vô ích, làm lấp cả trí khôn của nó đi; nhưng trong các môn học ... không có môn vô nghĩa lý và không ... môn học nào làm ... mà cả ... hơn là bằng môn kỷ-hà-học. Cái môn học buồn cười ấy, dạy về các hình, các đường và các điểm, là những cái không có ở trong đời: nó mà tưởng tượng được biết bao nhiêu đường cong vào trong khoảng giữa một cái hình tròn, và một cái đường thẳng tiếp liền ngay với hình tròn ấy, mà kỳ thực thì một sợi rơm cũng không lách vào lọt, không ... Ôi! kỷ-hà-học, thực là một trò chơi vô vị. »

Hầu-tước và phu-nhân cũng chẳng hiểu gia-phó biện bác ra ý nghĩa làm sao; nhưng cũng đồng ý với gia-phó. Gia-phó lại nói: « Một vị quý-phái như tiểu hầu-tước đây, không cần học thứ học vô ích ấy, làm cho nhọc óc: khi nào cần đến một nhà kỷ-hà-học để đo đất cát, thì sẽ dùng tiền thuê đó, thuê về; nếu muốn xét ... lai-lịch về quý-tộc nhà ngài, là một quý-tộc gốc tích từ đời tối-cổ, thì ngài sẽ cho gọi một nhà bác-học là xong. Tất cả các nghề khác cũng vậy. Một vị tiểu-nhân quý-phái con nhà dòng dõi sang cả, không cần phải làm nghề họa-sĩ, làm nghề âm nhạc, làm nghề kiến-trúc, làm nghề điêu khắc; nhưng chỉ xử rộng, xử sang để làm cho các nghề ấy phát đạt mở mang lên mà thôi. Bảo hộ cho các nhà ..., chẳng hơn là làm các nghề ấy hay sao. Cố là bảo hộ ... là đủ, đi cho bọn ... làm cho hầu-tước; vì vậy, người ta nói các nhà sang trọng (ông nói đây là những người rất giàu) chẳng phải học gì, mà cái gì cũng biết, vì trước thế, các nhà ấy thuê người và chi tiền mãi, dần dần tất phải biết xét của tốt của xấu, lời ấy thực là phải lắm ».

Sau khi đã xét hết cái hay cái dở của các môn học, mới định rằng tiểu hầu-tước sẽ học nhảy đầm.

Nguyễn-khắc Khảm dịch

LỆ MUA BÁO

Xin nhắc lại để các ngài duyệt báo biết rằng: tiền mua báo thì phải trả trước. Vậy xin liệt quí ông nào mua thì gửi tiền cho, hễ không có tiền gửi theo giấy mua thì bản quán không trả lời. Mua báo thì tính từ rằm hoặc mồng một tháng tây trở đi cho gọn.

Tế Văn-miếu

Theo cổ-điển của bản triều đặt ra, cứ hằng năm đến tháng hai và tháng tám, thì quan bộ Lễ chọn lấy ngày đinh, rồi phụng-mệnh làm lễ quốc tế ở Văn-miếu tục gọi là tế đinh. Hà-nội ta là kinh đô cũ của mấy triều vua, cho nên bản triều cũng chiếu theo lệ ấy, một năm hai lần quan tỉnh Hà-nội lại phụng triều-mệnh chủ tế. Từ khi tỉnh lỵ Hà-nội ấy làm thành phố, mà Văn-miếu vẫn còn để y nguyên, chánh-phủ Bảo-hộ cũng giữ y bảo tồn, hằng năm quan tỉnh Hà-đông vẫn cứ theo lễ quốc-tế. Ngày 11 Octobre mới rồi, lễ quốc-tế ở Văn-miếu lại cử hành, quí quan đến xem lễ cũng nhiều.

Lạ lùng thay và vui vẻ thay! ở giữa thành phố Hà-nội là nơi đô-hội của khách năm châu, ... gốc; là một nơi trung-tâm điểm về các việc duy tân, mà con thấy trẻ đạo ngu-nga, y-quan tức mục, khiến cho những người được xem lễ, tưởng như mình ở đầu thế-kỷ thứ mười chín giở về trước, trong một xứ vẫn còn ca thi tụng lễ, nâu sờ sĩ kinh, mà sinh ra một mối cảm tưởng rất sâu xa đối với cái lễ giáo lưu truyền của một nước cũ đã mấy nghìn năm.

Từ ngày chữ nho truyền bá sang nước Nam ta, người mình mấy biết trọng nho phong, sùng nho giáo, nho học mỗi một ngày một thịnh, nhờ đó mà sản xuất được bậc anh tài, gây nên được nền phong-hóa, thành ra được một nước văn-hiến ở Á-đông. Các vua đời trước muốn tỏ ý tôn-sùng nho học, để làm gương cho quốc nhân, và giữ bền cái lễ giáo của một nước, vì thế mới đặt ra cái lệ tế Văn-miếu này.

Văn-miếu Hà-nội lập ra từ đời nhà Lý trải nhà Trần, nhà Lê, vẫn là một chỗ để sùng tự tiên thánh tiên hiền và các bậc hiền triết ở nước ta có công với nho học, mà bên thì là trường Quốc-tử Giám để giáo dục anh tài. Lịch triều bổng nhất bà kỳ định tỉnh bộ Phú-xuân (Huế), Văn-miếu và Quốc-tử-giám đã lập ra ở kinh-đô, nhưng lẽ Hà-nội là một nơi kinh-đô cũ của nước Nam là một chỗ thành danh văn vật của nước cũ, cho nên Văn-miếu vẫn để nguyên như cũ, và lại cứ xuân thu nhị kỳ tinh thần lại phụng mệnh chủ tế, theo như thể lệ ngày xưa.

Từ khi chánh-phủ Bảo-hộ lấy Hà-nội làm thủ phủ cõi Đông-Pháp sửa sang nhà cửa, mở mang đường xá, những nơi địa thế sáng khoái, cảnh trí mỹ lệ, hoặc ... tu bổ lại, hoặc vì mở công viên, hoặc lập học-đường, hoặc làm công sở, không ... của các tư-gia, hay là đền chùa của công-dân, đều phải tu sửa, để làm cho đạt cái mục-đích kiến thiết thành phố Hà-nội cho thật được rõ ràng là xứng đáng là kinh-đô xứ Bắc-kỳ, thế mà ở trong thành phố có mấy nơi địa thế thật là rộng rãi phong cảnh thật là sinh vui, như đền Trấn-võ, đền Ngọc-sơn, và Văn-miếu này, thì không bao giờ động đến một viên ngói lấy đến một ồn ấy. Và lại người năm nay ... khoa cử cũ đã bỏ, ... pháp mới đã thi hành, cách giáo dục đã đổi dùng chữ Pháp để làm cái lợi khí mà truyền bá cái văn-minh Thái-tây, sang cõi Viễn-đông; cứ theo cái óc hiểu của ta, thì ai chẳng bảo rằng chữ nho đã không học nữa, thì Văn-miếu còn sùng tự làm gì, và cái lệ quốc-tế này, cũng cùng với nho học mà cùng bỏ đi; thế mà quan tỉnh Hà-đông vẫn được phép theo lệ cũ chủ tế. Xem thế thì đủ hiểu rằng chánh-phủ không những là kính trọng những nơi di tích quí báu của một dân tộc, mà lại tỏ ý muốn bảo tồn văn hóa một nước, thật là một cái chánh thể rất rộng rãi, ý tứ rất cao xa. Ấy vì thế mà ở giữa nơi thủ phủ Đông Pháp, lâu đài nhà cửa toàn là cách thức Thái-tây, mà vẫn có một khu khí vật cũ, qui chế cũ, lại cứ mỗi năm hai lần, ở đó lại được thấy mũ cao áo rộng, lại được nghe khánh ngọc chuông vàng, lễ nhạc của một nước cũ mấy nghìn năm, vẫn còn phảng phất ở trước con mắt người mình vậy.

Người Nam ta bây giờ, đương ở vào cái thời đại duy tân chính-trị, phong tục, học-thuật, đều đổi mới thay cũ cả phẩm cách cư-xử, lối sinh hoạt của ta xưa kia, cái gì còn chất phác trần hủ, ta nên bảo nhau sửa đổi lại, cho hợp cái nghĩa tùy thời; song còn đến cái luân thường lễ giáo là cái tinh thần của nho học, cái trật-tự của xã-hội mình nhờ đó mà vững bền, cái lịch-sử của tổ-tiên mình nhờ đó mà thành lập, ấy cũng nhờ công nho học, mà trong gia-đình cha ra cha, con ra con, chồng ra chồng, vợ ra vợ, anh ra anh, em ra em, dân tộc Việt Nam được hưởng cái phúc đằm-thắm yên vui, mà sinh tưởng đoàn tụ với nhau trong khoảng mấy nghìn năm nay, ta há nên coi như chổ cùn rế rách mà đang tay quẳng bỏ đi dư? Nho giờ ở nước ta đã không hề quẳng bỏ đi, thì tay sao đời vật đổi, tình thế biến thiên, mà Văn-miếu vẫn là một nơi sùng tự chung của cả người trong nước. Vậy hằng năm đến ngày tế Văn-miếu cử hành này, ta nên tỏ mối cảm-tình đối với ông tổ nho học, mà để hụng duy-trì lễ giáo bảo tồn quốc túy của mình, may ra nhờ học-thuật mới, tư tưởng mới, gây nên được cuộc duy tân, đi đua đuổi với người ở trên con đường tiến-hóa mà cái lễ giáo cũ mấy nghìn năm khiến cho trong xã hội giữ bền được trật-tự thành ra một nước lễ-nghĩa ở cõi Á-đông, không đến nỗi bị trào lưu xô đẩy mà trôi đi mất cả. Đó là một cái nghĩa-vụ ấy trong đại của bà con ta sinh ở cái buổi tân-cựu giao thời này vậy.

P. T. B.

Đoản-thiên tiểu-thuyết

(Xã-hội tiểu-thuyết)

Bước đường chông gai

Tại tỉnh Santo bên (Chantaboun) nước Xiêm bây giờ, có một nhà thương mại cự-phú tên gọi Ba-Liên, tiếng tăm lừng lẫy ai cũng biết lòng từ-thiện nhân đức. Không những ông lấy tiền của ra mà cứu giúp người nghèo đói mà tuổi ông lại tìm lời khuyên khích họ để tán thành một việc gì hoặc lập nghiệp cho họ, v. v.

Ông thấy ai chịu đói thì khuyên giải khiến cho quên lãng đi, nhất là những người làm với ông, như thợ thuyền, con đòi, đầy tớ v. v.

Một hôm có một cậu bé rạc độ 12, 13 tuổi sợ ông xin việc làm. Ông nhận ngay cho làm thư ký tập sự. Cậu bé tên là Tống, cha xưa làm thợ tình hiền-hậu rồi chẳng may mất khi cậu còn lên tám. Ông Ba-Liên, thấy tình cảnh cậu như thế đem lòng thương yêu có hỏa ở bảo cậu rằng: « Bác chớ ngại, tôi sẽ cố gây dựng cho con bác trở nên một người hơn tôi! » Thường thường ông vẫn gặp cậu đi la cà bờ với bọn thợ cửu bù bi chơi cờ bạc lọc rượu chè ở trong cái cửa nhà canh xưởng của ông. Ông thấy cậu hư thế, có ý lo cho cậu, mà lại thấy ông xem thường cậu thích chơi bời, ông nghĩ có lẽ cậu chưa biết cái hại đã bước chân vào thế nào nên mới đua anh đua em bời bời thỏa chí chẳng nghĩ gì đến tương-lai. Một hôm ông cho gọi cậu lại nhà rồi cùng cậu đi vào làng trước xem phong-cảnh sau đã cậu đi để kể cho cậu nghe cái lịch sử ê thảm của ông lúc còn thiếu niên. Khi đi tới lớn, ông lẩn-lại hỏi phẩm hạnh mà nói đến về khoa Luân-lý, Cậu trả đáp rất hoạt, đoạn ông bảo cậu rằng: « Tống, con có thích nghe chuyện không? » Tống trả lời: « Thưa ông, con xưa nay vẫn ham điều ấy, ước ao mãi khi ông giữ cho kể cho mà nghe! Tiếc quá cậu đang ngắn ngủi, ông đã vội nói rằng: « Nhưng con ơi! chỉ hiềm vì câu chuyện hơi dài một chút! Và lại câu chuyện đó lại chính là chuyện lão là Tống ... tiên: Tuổng chuyện ông ơi! Thế thì hay lắm, vì con lại có quen biết ông. » Ba-Liên trả lời: « Lúc lão còn như con bây giờ lão ăn vận có lẽ còn tồi tàn hơn con, quần áo và vải ráo, đôi giầy cũ nát không lỗ, thân mẫu lão còn nghèo khổ hơn con nhiều, thân phụ lão người làm thợ nề cũng mất sớm. Tống nghe ông nói đến đây hoảng hốt kêu rằng: « Không có lẽ lại có một người cự phú như ông lại chịu làm nghề hèn ấy ư? Như thế không ai tin được! » Ba-Liên điềm nhiên nói: « Như thế con lấy làm lạ phải không?

... Con có nghe lắc nói hết gốc tích câu chuyện thì lúc đó con mới chịu tin là thật! Con phải biết rằng chẳng những lão như thế này lão lại còn đói hơn con hay sao? Tôi giời ai mạng cho! Tống con ơi! con còn sướng hơn lão nhiều! nào bây giờ nhờ có chị và mẹ làm lụng giúp đỡ, còn xương cứng, tiệt mềm » đã không phải lo rồi.

Bố mẹ cậu con, con chỉ đi làm ngày hai buổi, nặng nhọc không đến phần gánh vác; thế là con yên rồi nhé! Lão đây năm lên 9 tuổi, đã phải trải mùi cay đắng bước vào con đường khắt khe gai góc. Lắm nỗi cực-khổ thảm sầu... Nhưng nói cho cùng, có nhục rồi mới có vinh, lão cũng chẳng phàn nàn làm chi thêm vô ích, lão cứ biết sao kể vậy cho con nghe họa may có thể dùng một bài cho con thì lão đây cũng được thỏa lòng, lão còn nhớ khi đó hằng ngày lão cứ trông thấy thân-mẫu lão nay bệnh này mai tật khác. Chẳng được mấy khi là khỏe khoắn trong người. Hết ốm, lại đau dần dần bệnh thêm nặng; đứng trước cái cảnh oái oăm như thế, khối sản của lão sinh-sôi tăng-tiến mãi lên. Có một mẹ, một con thật chẳng còn biết trông cậy vào ai! Họ hàng anh trên, em dưới không có một người! Đến năm lên 11 tuổi, thân mẫu lão xem chừng không còn có thể lấy gì mà ăn tiêu cho qua ngày đoạn tháng nữa, vì có đồng nào thì những thuốc thang mà hết. Người đã toan phải cho lão đi hành khất để mẹ con lão lần nuôi nhau. May sao người lại nghĩ ra được một kế rất dễ, người bèn sai lão đem mấy thức đồ cũ nát như bàn ghế giường vân vân, bán cho người ta làm củi đun. Được một số tiền nhỏ, người dẫn lão đi mua một cái bàn gập, một ít đồ hàng lặt vặt rồi người cài tất cả vào trong cái bàn. Ở hai góc bàn người lại có buộc dây để lão đeo vào cổ cho tiện. Trước khi lão đem hàng đi bán, thân-mẫu lão người đưa mắt nhìn lão bán, một cách sao-não đau đớn, khiến cho lão cảm-động quá, thương người quá, nước mắt đầm đìa. Mỗi lần lão nhớ đến thì hình như bóng người phảng phất đứng ở trước mặt lão.

(Còn nữa)

Hoành-sơn An-ngọc-Phong

NHÀ BA-CHUÔNG

Tức là hiệu Ba... MONTES

54, Phố Paul Bert Hanoi

Trong những lộ trời nóng thời tiết thay đổi, thường ... nên bệnh ghip.

Mắc bệnh ghip, thường sốt ho, nhức đầu, đau ở khớp xương.

Muốn trị bệnh ghip, chỉ có một thứ thuốc, là:

Cachets du Docteur Rascol

0$50 một ống sáu cachets

Làm trai biết uống trà tàu

Sâm mậu liên tâm, mỗi gói	0,30
— Ô-long	0,20
Thanh thái liên tâm	0,20
Công phát	0,20
Hồng thái	0,18
Vạn xuân	0,16
Bao thiếc chiều ... thêm	0,10
Chè gói lẻ mỗi trăm	0,40

Ở xa thêm tiền cước ...

Nay kính báo

SÂM-MẬU TRÀ HIỆU

59 phố hàng Ngang Hanoi

C. J. BONNET

là hiệu to lớn tốt hơn cả

DA TỐT GIÁ HẠ

Thưa các ngài

Bản-hiệu xưa nay đóng giầy vẫn dùng các thứ da tốt, các ngài đã dùng qua đều vừa lòng nay bản-hiệu lại xin tính giá hạ hơn trước xin các ngài chiếu cố bản-hiệu ... kém đánh giầy ... khỏi rộp ... (Crêm VERNISIAN).

NGUYỄN TIẾN-NAM ... TRẦN-THÀNH

Bottier Chapel

7, Rue des Caisses Hanoi

SÁCH LUẬT MỚI

Quan phó Bình-tướng A. Dejean de la Bâtie giáo sư trường Cao-đẳng Đông Pháp, mới soạn một bộ luật mới sau này

1° QUỐC TẾ CÔNG PHÁP (Droit international public) giá	8$00
2° QUỐC TẾ TƯ PHÁP (Droit international privé) giá	8$00
3° HÀNG HẢI PHÁP LỆ (Droit maritime) giá	5$00
4° THƯƠNG LUẬT HỌC (Droit commercial) giá	4$00

(Tiền cước gởi đi các tỉnh, tính ngoài)

Mấy bộ sách luật này, bản quán đã giới thiệu ở số báo ngày 25 Septembre trước.

Bộ luật mới này, soạn toàn bằng chữ Pháp cả.

BÁN TẠI BẢN-QUÁN

CÁC NGÀI CÓ THỂ ĐƯỢC:

MỘT TRIỆU

HOẶC 500.000, HOẶC 200.000, HOẶC 100.000 QUAN

Muốn được một số tiền ấy, nên mua một cái vé

CRÉDIT NATIONAL 1920

Lúc mua vé thì giá 20 quan còn thì đóng làm 23 tháng mỗi tháng ba mươi quan. Nộp tiền lần đầu, liền được ngay cái vé, riêng mình có quyền sở hữu, hễ vé trúng số thì được cả tiền. Mình chỉ chịu khó dành dụm một ít, thật bằng như không nghĩ đến, mà đã được dự các cuộc rút số, lại được có quyền sở-hữu một cái vé rất quý có sinh lợi tức.

Vé CRÉDIT NATIONAL mỗi năm tám kỳ dự cuộc rút số: là 1er Janvier, 1er Février, 1er Avril, 1er Mai, 1er Juillet, 1er Août, 1er Octobre, 1er Novembre.

Mỗi cuộc rút số có:

1 lô	MỘT TRIỆU
1 lô	500 000 quan
2 lô	200 000 quan
3 lô	100 000 quan
6 lô	50 000 quan

Tiền rút số tám kỳ trong một năm cộng là 20 triệu quan

Như vậy rút số cũng dễ trúng lắm

Muốn dự các cuộc rút số ấy, nên gởi 20 quan cho ông chủ nhiệm nhà:

BANQUE NOUVELLE, 8 Rue Lapere, MARSEILLE (France) R. C. 6576

Việc bán vé này theo như bản luật ngày 12 Mars 1920, các nhà mua vé được đủ điều chắc chắn

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

Rượu bồ-đào:
TONIQUE TONKINOIS

Có tờ chứng-chỉ ban khen của HOÀNG-THƯỢNG

Theo hình tự-nhiên in ra đây, chứ không như có mấy thứ thuốc vẽ những hình lạ, làm trò-cười, cho trẻ-con và người có trí khôn thì không ai có thể tin được!

Xin xem-xét và so sánh cho kĩ kẻo nhầm to!!!

Ngày mùng 7 tháng năm, niên-hiệu Khải-định thứ ba, tòa Nội-các phụng lời châu phê rằng:

Chiểu nay đại được phòng của MONTÈS quí ông, có chế nên một thứ rượu bổ đã từng ngự dụng qua rất hay, đáng nên gia thưởng, trước lạc phê thị gửi cho quí được-phòng chủ-ông để tỏ thanh-giá.

Khâm thử.

啓定三年五月初七日內閣奉硃批炤得河內大藥房貴當東有製補酒經試御用頗有效驗爲此寄賜銀牌以嘉奬着錄示　內閣恭錄

Rượu này đã kê-cứu theo thủy-thổ và tính-chất người phương Đông mà chế ra, cho nên người bản-xứ già, trẻ, đều dùng được cả! Xưa nay chưa có ai đã dùng mà chê được! *Giá bán rất rẻ: 2$25 một chai lớn; từ sáu chai giở lên sẽ trừ hoa-hồng, tùy theo nhiều ít.*

Bản-hiệu không cần phải vẽ những hình kì-dị làm lạ mắt thiên-hạ và trò-chơi cho trẻ-con, lại kể những truyện khó tin, người có kiến-thức chẳng ai tin được. Đã vậy, giá bán lại đắt quá, mà vị-tất có được công-hiệu cho tính-chất người bản-xứ.

Bào-chế MONTÈS

54, Phố Tràng-tiền, 54

HANOI

Xin xem tiếp theo ở trang thứ tư tờ báo này.

SÁCH MỚI XUẤT-BẢN

Các Tiểu-thuyết và các sách, các truyện quốc-ngữ mới xuất-bản muốn đem gửi bán tại Haiphong được cẩn-thận về tiền-nong cho tất, nên gửi hiệu *NAM TÂN, bán sách, số 84, phố Bonnal, Haiphong bán giúp.*

Hiệu kim-hoàn

昌盛

HOÀNG-QUANG-THỊNH

Bijoutier

CERTIFICAT D'ART DÉCORATIF

Hanoi, 91, Rue des Changeurs, Hanoi

Nhà làm đồ vàng bạc ở giữa phố hàng Bạc, chủ-hiệu có bằng tốt-nghiệp về nghề chạm, chỗ tại trường Công-nghệ Hanoi. Kén toàn những thợ rất khéo, làm cẩn thận, đang đáng tuổi. Các ngài chiếu-cố lại sắm sửa, xin chắc được vừa ý, không phải lo ngại điều gì.

BÁN GỖ:

Lim, gụ, lạp ău các sắc, ván sàn, giui nhà, than cải và than mỏ.

Có gỗ ở cửa lò đem về

Bán buôn và bán lẻ.

Hỏi tại hiệu **Nguyễn-đức Mai**

Hanoi: *phố bờ sông, số 4, téléphone N° 404.*

Haiphong: *Phố trường Bách-nghệ, số 20 (rue de l'Arsenal) téléphone N° 389.*

Hà-đông: *Gare Thường tín số 1.*

DELEULE & DETOUILLON

76, Phố hàng Trống, Hanoi

CÓ BÁN:

Xe đạp và xe máy « Môtô » hiệu « TERROT » và « ALCYON »

Đồ phụ tùng các thứ xe đạp, xe mô-tô, xe ô-tô

Súng đi săn

hiệu VERNEY CARRON

Xưởng chữa **xe ô-tô**

Xin đến hỏi giá

Ngày 15 octobre này khai giảng. — Xin nhắc để các nhà có giấy xin cho các con em vào học tại *Trung-Bắc học hiệu* biết rằng trường học đến ngày mai 15 octobre thì bắt đầu khai giảng. Việc sửa soạn các lớp nhà học và việc sắp đặt vườn và sân để lấy chỗ cho học trò chơi trong những lúc giờ nghỉ và lúc trước giờ học tới nay đã xong rồi, chỉ còn cái cổng lớn ngoài đường thì nay mai sẽ xong cả. Các bàn ghế của *Trung Bắc học hiệu* đóng toàn mới, theo như kiểu mẫu của các trường thực-hành, học trò tuổi nào ngồi theo bàn ghế đúng cho tuổi ấy, mỗi người được một chỗ ngồi rất thảnh thơi không phải chen vai thích cánh nhau mới viết được.

Trong những tháng nóng bức về mùa hè thì các lớp đều có quạt, thầy học và học trò không phải chịu cái nỗi nóng bức khiến cho tinh thần phải nhọc mệt, những lúc giời hơi u ám thì liền có đèn điện thắp, không phải chịu nỗi tối tăm có thể hại đến giác quan.

Về đường vật chất thì như thế, còn về đường tinh thần cũng liệu-định được chu chí cả. Chương trình học đại để theo như chương trình Nhà nước, nhưng chú trọng nhất về Pháp văn và quốc văn. Một ông thầy chỉ coi độ ba-mươi học trò trở lại thì làm gì không chăm nom khắp được? Phàm bài học thì con trẻ đều được thầy hỏi đến và bắt đọc hết, bài nào làm cũng được thầy chữa cho, không phải cái nỗi học lâm viết sai. Trong những giờ nghỉ thì học trò có vườn có sân chơi đùa, và giữ cho không được chạy dông dài ở ngoài đường sau giữa lại có thầy học trông nom từ cử chỉ tương tự, nhất là về sự ngôn ngữ cử chỉ, không bao giờ để cho trẻ được dùng những tiếng thô bỉ tục ăn và làm điều gì trái lễ phép.

Chủ ý của bản báo mở ra *Trung-Bắc học hiệu* này không phải là để mưu lợi, vì cứ như cách tổ chức đã nói trên kia thì dù có lấy đắt hơn nữa cũng không lấy gì làm lợi. Cái chủ-ý bản báo là để có chỗ cho con cháu của mấy anh em trong báo-quán và con em các nhà nhiệt-tâm về sự học mà có tin gửi bản quán trông nom được nơi học tập chắc chắn, tức cũng như là một nhà mà đón lấy thầy riêng về để rèn dạy cho con em vậy.

Hiện nay mới bắt đầu mở có ba lớp: Đồng-ấu, Dự-bị và Sơ-đẳng. Nhưng các đơn xin vào lớp trung-đẳng và cao-đẳng tức là lớp nhì và lớp nhất cũng có thể gửi đến *Trung-Bắc học-hiệu* ngay từ bây giờ.

Bán một cái xe ô-tô « Renault » 10 mã-lực; hỏi tại bản-quán.

PHÒNG-THĂM-BỆNH

CỦA QUAN

Y-khoa Bác-sĩ MAURICE LOUBET

Thương thọ đệ ngũ đẳng Bắc-đẩu bội-tinh.

Nguyên chuyên về ngoại-khoa tại bệnh-viện Tunis, Fez, Rabat, Casablanca Port-Said (Ai-cập) Huế.

Ngoại khoa, hộ-sinh, chữa mắt và các thứ bệnh lậu, bệnh giang mai

Giờ khám bệnh: Buổi sáng 7 giờ đến 9 giờ — chiều 14 — đến 17 —

KHÁM BỆNH: Giá 3 đồng một lần

XIN GIẤY LÀM-CHỨNG: Giá 1$50

Phòng thăm bệnh tại ĐƯỜNG GIA-LONG, 32.

GIẤY NÓI SỐ 236

8301.

Các học-đường nghỉ lễ Toussaint. — Quan Thủ-hiến Học-chính Bắc-kỳ vừa thông tư cho các bà đốc, ông đốc các trường đệ nhất cấp trong xứ và ông đốc trường Kỹ-nghệ Hà-nội biết rằng về dịp lễ *Toussaint* năm nay, các học đường đều được nghỉ ngày 1er và 2 novembre 1925.

Việc Bửu-Trác ở Kinh-đô. — Tôn-nhân phủ vừa mới kết án làm tội Bửu-Trác là Đô-thống phủ chưởng chủ sự, ngự tiền võ hộ giá và em là Bửu-Thập về tội mưu phế.

Bửu-Trác phải phát lưu đi Lao-bảo, còn em là Bửu-Thập thì phải ba năm tù.

Xe đụng nhau. — Sáng hôm 13, hồi 4 giờ 30, chiếc xe ô-tô của M. Tabouillot ở Nam định đi đến ngã ba đường Tràng-thi và phố Nhà-thờ thì đụng phải M. Phạm-viết-Kiên là mật thám đi xe đạp. May không việc gì đến người, chỉ có xe đạp bị quằn bành mà thôi.

AU CINEMA TONKINOIS

13, Phố Hàng Quạt, Hanoi

CHƯƠNG-TRÌNH

Từ ngày thứ ba 13 đến ngày thứ năm 15 Octobre 1925

LA DEESSE DES TROPIQUES

Hồi thứ 7 La charmeuse de Léopards

Hồi thứ 8 Le Cavalier masqué

CONTRE-BANDIER MALGRÉ LUI

Hài-kịch chớ làm hài phần

Ngày thứ năm 15 octobre hồi 17 giờ 30.

Buổi ban ngày giảm giá

HIỆU BÀO-CHẾ:

CHASSAGNE

59, Rue Paul-Bert, Hanoi

Có bán đủ cả các thứ thuốc

NÊN HỎI QUYỂN MẪU HÀNG (CATALOGUE) Ở ĐÂY

NÀO AI MUỐN GIẢI CHÍ!!!

NÀO AI MUỐN MUA VUI!!!

Mau mau đến rạp Chớp-bóng CINEMA PALACE (Phố Tràng-tiền)

Từ thứ tư 7 đến thứ ba 13 Octobre 1925

Xem phim ảnh

« LỆ-LUẬT VỀ SỰ RƯỚC ĐÃI »

Les Lois de l'Hospitalité

Buồn cười tức bụng!!!

Tại CINEMA PATHÉ (bên cạnh đền bà Kiệu)

Từ thứ sáu 9 đến chủ-nhật 11 Octobre 1925

chiếu đại phim ảnh

LE LION DE VENISE

6 đoạn

Rất hay!!! Rất vui!!!

Tại rạp FAMILY CINÉMA (phố hàng Buồm)

Đang chiếu phim ảnh tiểu-thuyết

LA FLÈCHE VENGERESSE

« Mũi tên bắn báo thù »

TÔI CÓ 10.000$00 VÀ 6.000$00 MUỐN CHO VAY. NGƯỜI VAY PHẢI CÓ TÀI-SẢN ĐẢM-BẢO

Tôi muốn cần vay 20.000$00 để làm về việc mỏ (Mỏ ấy được lợi độ 30 đến 40%).

Ai có tiền cho vay; người vay có cửa hàng làm tài-sản đảm-bảo. Hỏi tại tôi.

Hỏi M. Grenès, đại-lý công-việc 3, Bd Jauréguiberry, Hanoi.

MUỐN BÁN: 1 cái tủ sắt, bề cao 1 thước, và 1 cái xe ô-tô « Peugeot » 10 mã lực.

Hỏi tại 55, đường Đồng khánh, Hanoi.

Quan Đốc-tơ Bi-co-man

Y-khoa tiến-sĩ

Chữa các chứng bệnh đàn ông, đàn bà, con gái, các chứng khí hư, các bệnh sốt thương, cảm và ngã nước, các bệnh lậu, giang-mai, lở, đau mắt, các chứng sài trẻ-con.

Phòng khám bệnh chính tại phố hàng Gió, số nhà 33, Hanoi, ống nói 314.

Quan Đốc-tơ có cả nhà cho người đẻ, người ốm đến nằm, ai cần lại hỏi.

PHARMACIE FRANÇAISE & INDIGÈNE

Pharmacie Montès

54, RUE PAUL-BERT, HANOI

MỚI ĐẾN THUỐC:

Le Peptofer Jaillet

là thứ thuốc bổ rất thật hiệu

Trục xuất cảnh ngoại. — Chi-a Nhi, Gip-Sy và Vong-chanh-Ky tức Tchang-Kinh, không có chỗ ở nhất định ở Đông-pháp, nên đều bị trục ra khỏi địa-hạt thuộc-địa.

Ngạch kiểm-lâm. — M. Hoàng-văn-Nhiên, linh kiểm lâm tại Yên-lập, nay bị thải hồi kể từ ngày 14 Octobre 1925.

Ngạch cảnh sát. — M. Nguyễn-văn Lu, cựu binh, được bổ lính cảnh-sát ở Thái-nguyên, niên-bổng 120p.

M. Lương-văn-Lục, cựu cai cơ, được bổ lính cảnh-sát ở Thái-nguyên, niên-bổng 120p.

ALBERT MOREAU JEUNE

THỢ MAY

5, phố nhà Thờ Hanoi

Có lời kính-cáo để các bạn hàng biết rằng, bản hiệu chủ-nhân vừa ở Pháp sang, có đem theo rất nhiều các thứ, vải dạ thiệt đẹp, thiệt hợp thời-trang lối Kinh-kỳ Đại-pháp. (Parisiennes).

Quần áo cắt đo rất cẩn-thận chắc chắn.

Rất nhanh rất khéo

Đến 19 Octobre này sẽ khai-chương

BÁ CÁO VIỆC RIÊNG

Tôi là hiệu Đức-Tân số nhà 56, ở phố hàng Sắt, tỉnh Nam-định có người con dâu trưởng tên là Lê-thị-Xuân, 19 tuổi hình dung bé nhỏ ăn mặc đồ tang.

Trong nhà vui vẻ mẹ con thuận hòa. Chồng đi học xa. Hôm bà bốn giờ sáng hôm mồng ba tháng tám Annam, tự nhiên bỏ con thơ ra đi. Từ bấy giờ chúng tôi hết sức đi tìm các nơi không thấy. Xin ông bà nào có lòng làm phúc cho báo cho, đánh giây thép nhời chúng tôi xin sẵn lòng cảm tạ và tiền phí tổn cùn chu-tất. — *Kính trình*

NHÀ BA-CHUÔNG

Tức là hiệu Bào-chế MONTÈS

54, Phố Paul-Bert, Hanoi

Muốn chữa khỏi các bệnh về đường tiểu-tiện thì nên dùng thuốc:

ABLENNOL

là thứ thuốc chữa bệnh lậu rất thần hiệu.

Chế toàn bằng chất: Santalol

chất: Salol

và chất: Urotormine

Giá 1$80 một hộp

HỠI CÁC NHÀ MẮC BỆNH XUYỄN, BỆNH HEN!

Ai mắc các bệnh ấy mà khó thở, mà đau tức, nên dùng thuốc Abyssinie Exibard bằng bột (REMÈDE d'ABYSSINIE EXIBARD en POUDRE) thì bệnh sẽ đỡ ngay. Đổ bột trong một cái đĩa, hoặc trên một mảnh kim-khí mà đốt, rồi thở cái khói thuốc, thì lập-tức đỡ ngay. Cứ thử mà xem, sẽ thấy kiến-hiệu lạ thường. Hút thuốc quấn Abyssinie Exibard (CIGARETTES d'ABYSSINIE EXIBARD) cũng hiệu-nghiệm lắm.

Trên cái băng quấn chung quanh hộp thuốc có in dấu-hiệu sau này mới là thực hiệu:

MARQUE DÉPOSÉE

Gởi bán tại BLANC, Hanoi — MONTÈS, Hanoi

BỆNH LẬU

Thụt bằng thuốc LUGAR mà chữa lậu thì không gì hiệu bằng.

THUỐC THỤT LUGAR có nhiều chất quý ở loài thực vật, trị trùng lậu thì chóng quá; mà nhất là chữa không cẩn-thận nó nặng lên thì THUỐC LUGAR dùng nhậy lắm.

THUỐC THỤT LUGAR không có mùi gì cả; giá dụ ống tiểu tiện thấy nóng hay khó chịu mà dùng ngay thuốc đó, thì lậu có gần phát ra cũng tịt hẳn.

Hễ muốn giữ không mắc bệnh lậu, thì giao hợp xong rồi, dùng ngay THUỐC THỤT LUGAR.

Cứ thấy đau ống tiểu tiện thì trong một ngày thụt 3, 4 lần.

Thụt sẽ, để thuốc trong ống tiểu tiện độ 4, 5 phút, rồi sẽ nắn nắn ống đó.

Trước khi thụt thì phải nhớ tiểu tiện đã, 2, 3 giờ xong rồi lại tiểu tiện nữa.

Trong khi lậu thì nên uống thuốc SANTAL MARY và thụt THUỐC LUGAR thì dẫu bệnh nặng thế nào cũng phải tiêu diệt.

Thuốc thụt Lugar. . . 1$75

Thuốc Santal Mary. . . 1$00

Bán tại nhà bào chế CHASSAGNE số 59 phố Paul Bert, Hanoi.

Trước khi giải-tán Nghị-viện

Thế nào các ông Nghị-viện cũng quá bộ đến thăm hiệu: HƯƠNG-KÝ PHOTO HANOI để chứng-kiến về nghề chụp ảnh của hiệu ấy ngày nay đã cải-lương theo kiểu-mẫu tối-tân của Âu-Mỹ.

GRANDS MAGASINS RÉUNIS

Phố Paul-Bert, phố Đồng-Khánh và phố Rollandes

HANOI

TÉLÉPHONE N° 126 — ADR. TÉL.: MAGAREUNIS

ĐỒ ĂN BẬN MỚI ĐẾN

Bít tất bông xanh, sám, nâu. Đặc biệt một đôi.	3 fr. 00
Bít tất bông trắng, đen, các sắc.	6 fr. 50 và 8 fr. 00
Bít tất gạch dòng dọc đẹp bền, mũi và gót dệt dầy	10 fr. 50
Nịt đeo bít tất PARIS GARTERS chỗ nịt bằng cao su chỗ đeo tốt bền, chỗ gài bằng thép. Kiểu Eclipse.	10 fr. 50
Bretelles chun lằn trên ngũ sắc, lằn dưới trắng. Chỗ đeo thay đổi được. Các miếng montures bằng nickel.	15 fr. 00
Bretelles gọi là COLONIALES, không có kim khí, bằng vải dan. Chỗ đeo thay đổi được.	12 fr. 00
Cà vạt đẹp nguyên tơ đủ các mùi.	12 fr., 16 fr., 20 fr., 24 fr., 27 fr., 30 fr. và 45 fr. 00
Khăn pochettes. Lịch sự.	7 fr. 50, 12 fr. 00 và 15 fr. 00
Khăn quàng cổ 140 × 160.	35 fr. 00

BOITE POSTALE N° 40

Agents généraux en Indochine: CHARRIÈRE, DUFOURCQ, GARRIGUENC & Cie

PARIS — SAIGON — HAIPHONG — HANOI

Hai cuốn sách mới. — Bản quán mới tiếp được một cuốn sách nhan là *Bách phân luật giải* của M. Đặng-bá-Phúc ở Vĩnh-long trong Nam-kỳ gửi tặng. Sách này giải thích về luật thâu tiền bách phân theo nghị định ngày 16 avril 1916 và các giấy má khế khoán mà người A đông vẫn thường dùng. Thực là một cuốn sách có ích-lợi. Sách dày 114 trang giá bán 1$ 0.

Bản quán lại tiếp được cuốn sách Ai-tình tiểu-thuyết nhan là *Kiếp trần ai* của M. Hoàng-đình-Phụng, dày 48 trang, giá bán 0p.13

Vậy đều xin cám ơn các soạn giả và giới-thiệu cùng độc-giả hai cuốn sách mới ấy.

Lại chuyện chị em xóm dưới. — Nguyễn-thị-Hảo, 26 tuổi, chủ nhà Hồng-lâu số 203/15, thưa đào Loan ở nhà ấy lấy mất đôi hoa tai giá đáng 15 đồng và một số tiền công lĩnh trước là 22 đồng rồi trốn đi mất. Chẳng biết đào Loan đi đâu? Có quan-viên nào biết không nhỉ?

Thanh-lâu mất trộm. — Nguyễn-thị-Thảo, chủ nhà thanh-lâu số 5 phố Sơn-tây, trình không biết kẻ trộm nào lấy mất đôi vòng vàng giá đáng 43 đồng.

Hành-hung với chủ thanh-lâu. — Sở cẩm đã tư báo cho trại binh trong thành biết về việc hai người lính tập hành hung với Nguyễn-thị-Bảy, 32, chủ nhà thanh-lâu số 21 phố Yên-thái.

Người ốm nằm ở cửa đền Quan-thánh. — Một người đàn ông tên là Đinh-viết Tiêm, 43 tuổi, vô nghề-nghiệp, quán làng Liên-trung, huyện Hải-hậu, (Nam-định), ốm nằm ở cửa đền Trấn-võ tại đã đưa vào nhà thương.

VIỆC BẮC-KỲ

ĐÁP-CẦU

Các xe ô-tô hàng nên biết. — Sở cẩm vừa làm ba cái giấy phạt Trần-đức-Cát là chauffeur chiếc ô-tô số T. 2481 của hiệu Chapelon, lần phạt thứ nhất về tội xe chỉ được chở 20 người mà chở những 38 người, lần phạt thứ nhì về tội cho xe đỗ ngay giữa đường mà hãm máy tự-động lại, lần phạt thứ ba về tội đã đông khách quá số được phép chở rồi mà lại còn cho khách lên nữa.

THÁI-BÌNH

Việc hàng tỉnh. — Chiều hôm 12 octobre các ông nghị-viên vào yết-kiến quan Công-sứ và quan Tuần-phủ để trình các ngài mấy điều sẽ tư lĩnh cầu tại nghị-viện, nhân tiện ông Nghị-Hòe xin lát đá mấy con đường phố ngang, mở rộng phố Doumer giầy thép và mở tại khu đất đầu tỉnh một cái chợ để tiện cho mấy phố đầu tỉnh và các làng huyện Vũ-tiên, Tam-tri đến họp vì chợ Bo vừa xa lại mùa mưa thì hay ngập. Việc lát đường cá và mở rộng phố Giầy-thép thì quan Công-sứ nói ngài sẽ cho làm ngay, còn việc làm chợ thì tiền không có, không biết lấy đâu ra tiền mà làm được. Bản tỉnh mới tạm định rằng sẽ quyên lấy tiền mà làm, ai có lòng quyên nhiều sẽ tư thưởng. Việc này là việc ích công trong tỉnh các nhà có hằng sản nên bỏ tiền ra quyên vừa được ích lại vừa được lợi.

CAO-BẰNG

Việc trộm tại sở Công-chính. — Đêm 4 rạng 5 octobre vừa rồi, quân trộm mở khóa vào kho sở lục-lộ lấy 8 bao *cartouches* gồm có 248 viên *cartouches*, hai hộp mỗi hộp 100 cốt-min, 20 cái kéo, 5 cái lưỡi dao, và một món tiền 21 đồng của người thư-ký kiêm cai kho tên là Nhu, cùng các đồ đạc khác nữa. Cái tha-khóa kho thì sáng hôm sau một tên tù vào làm vườn bắt được ở ngoài hiên nhà kho. Xét ra thì chỉ có hôm chủ-nhật 4 octobre có mấy tên tù lại làm vườn ở đấy suốt ngày chỉ có mấy đứa đầy tớ trông coi thôi, thì không biết có phải chúng lấy trộm không, hiện sở cẩm còn đang tra xét.

VIỆC TRUNG-KỲ

THANH-HÓA

Thuyên chuyển. — M. Hoàng-Phùng, tú tài, thư ký thượng hạng ngạch tòa Sứ nay đổi vào tòng sự tại tỉnh Phan-thiết.

Ông Phùng đổi ra làm việc tại tòa Sứ tỉnh này đã năm sáu năm nay, ai cũng có lòng mến, cho nên lúc lên xe hỏa, người đi tiễn đông lắm.

QUẢNG-BÌNH

Đi đâu mất? — Một bà già 60 tuổi ở làng Lệ-kỳ có một đứa con tên là Hồi cho ở với dì nó tên là Cầm (Nguồn cộc) cách xa nhau đi một ngày đàng. Bà già nhớ con gái mình nên đi thăm. Ở Lệ-kỳ ra đi vào buổi chiều, đi đến Phúc-duệ vừa tối, ai ai cũng đều có gặp cả. Vậy mà không biết đi đâu lại không lên thăm con mà cũng không về, từ đấy về sau cho tìm khắp nơi quanh mấy làng đó nào là núi non sông, hồ, song chẳng thấy tin tức gì số, đành chịu rằng vô phương tìm tõ. Lạ thật! Nhưng ta có nói rằng con cái bà già ấy có thấy chiêm bao hồn bà già về mách bảo cho biết rằng ngồi một xó bụi rừng kia ôm lấy o mà chết khô, chẳng biết có thật không?

MỘT CÁI BÚT MÁY RẤT ĐẸP.
GỬI BIẾU KHÔNG MẤT TIỀN GÌ

Ngòi bút vàng tốt, có máy lấy mực, có cả cặp, hạng tốt. Xin tặng bút ấy cho những người gửi cho tôi

600 cái tem thuộc-địa, có đóng dấu, trọn lẫn các thứ, lành-lặn, không có giấy. Gửi theo cách recommandé cho C. VAUTERIN ở Saint-Didier-au Mont-d'or (Rhône)

Bao nhiêu tem thuộc-địa tôi cũng mua. Bao giờ cũng mua.

HỠI CÁC NGƯỜI MẮC BỆNH TRĨ, nếu các ông đã dùng đủ các món thuốc rồi mà chưa khỏi thì nên mua thứ thuốc bôi POMMADE ROYER, dùng đỡ ngay lập tức mà chóng khỏi lắm.
Ở Paris bán tại hiệu bán nhà DUPUY, ... Hanoi: nhà thuốc LAFON & LAGARD.

SÁCH MỚI XUẤT BẢN
LA COMPOSITION FRANÇAISE
aux examens franco-annamites
của M. L. HOULLIER
Giáo-sư trường Bảo-hộ soạn riêng cho học-trò Việt-Nam
Bán tại nhà in bản-quán
Giá mỗi quyển. . . . 0$30
Tiền cước mỗi quyển . 0,12
Ai ở xa xin viết thư về cho
ông BÙI-XUÂN-THÀNH
61 — 63, Rue du Coton — Hanoi

TAM-TỈNH-Y-QUÁN
Phố hàng Dầu, số 35 — Nam-định

Hiệu Tam tỉnh có thầy thuốc xem mạch biết thuốc hư hàn nhiệt, trị bệnh biết hoàn cấp bản cứu hoàn tận cao đan chế huyền cực tinh tố, chữa để các bệnh mới lâu đã nguy đã trọng, số sống phúc còn chưa cùng được hồi sinh khởi tử, người giàu có lấy phải giá, người nghèo cũng quá không tiền xin thuốc cũng cho, chữa các bệnh như sau này. đàn ông mộng tinh, di tinh, hoạt tinh, lãnh tinh dương nuy không cử, đàn bà kinh nguyệt không điều, huyết ít, huyết đen, huyết hôi, huyết tích, khí hư bạch đới, hậu sản hoặc kinh thấy gia tiền miền sinh ra trăm chứng không đẻ hay có đẻ không nuôi, các chứng đau bụng đau tức kinh niên, ho lao, hen, đờm suyễn, thổ huyết, khạc huyết, nục huyết, ho huyết, lị huyết, băng huyết, phong thấp cổ chướng bất toại tê bại, phù thũng, giá mỗi hộp hay là chai 1 đồng.

Đau mắt có lông quặm hay sa lông mi bản hiệu chỉ chữa nửa giờ thì khỏi mà mắt không có sẹo, mỗi mắt 1 đồng. Trẻ con cam kinh đàm suyễn tả lị mỗi chai 5 hào.

Lậu và giang mai bản-hiệu chữa khỏi và giải nọc không tốn tiền lại sinh dục như thường mỗi chai 1 đồng, thuốc 5 hào. Cao ba long thực tốt mỗi lạng 5 hào, Thuốc bổ sâm nhung song bổ hoàn già trẻ trai gái đều dùng được cả mỗi hộp 1 đồng.

Thuốc cai á phiện ngài nào ăn nặng đã lâu uống khỏi không vật và đi làm được thứ 2 đồng, chai 1 đồng, chai con 5 hào, quí khách ở xa viết thư về kể bệnh bản hiệu gửi thuốc tới ngay gửi cách lĩnh hóa giao ngân, ngài gửi mandat chước, xin đề như sau này: M. TRẦN-ĐẮC-SỬ dit TAM TỈNH-Y-QUÁN à Nam-định.

LỆ ĐỔI CHỖ Ở

Xin các ông mua báo, khi đổi chỗ ở, muốn bản-quán gửi đến chỗ mới, thì gửi cho bản-quán cái giấy quấn báo, chữa lại thế nào thì biên rõ ràng vào đấy, và gửi theo hai hào (0$20) bằng tem cũng được, để chi tiêu giấy quấn khác.

Nếu không gửi tiền theo thì có lẽ nguyên thư sẽ hoặc phải trả nặng hơn.

Nếu ai mắc phải bệnh tình « lậu và giang-mai » dù lâu hay mới, dù nặng hay nhẹ mà muốn được mau khỏi, không tốn tiền lại không hại về đường sinh dục, nên lập tức dùng thuốc của hiệu TỪ-NGỌC-LIÊN, n° 46, Rue Principale à Đáp-cầu, vì hiệu ấy là một nhà chuyên-trị bán thuốc bệnh tình đã có tiếng không ngày nào là không tiếp được giấy ngợi khen và minh tạ ở các nơi gửi lại.

Ở Hà-nội có gửi hiệu Kim-đức-giang, 83, phố hàng Bồ và ở Huế hiệu Phượng-nguyên phố Paul-Bert làm đại-lý bán hộ.

祥和裕
YU-WO-TSEONG
VENTE EN GROS
48, Rue des Cantonnais, 48
Hanoi (Tonkin)
TÉLÉPHONE N° 266

Bản-hiệu có bán buôn các thứ vóc nhiễu, hàng tàu nhiều lắm, hàng thật tốt, giá thật rẻ

Có bán cả hàng ta (Bắc-kỳ) như the, xuyến, lĩnh, lụa, băng, quế, vân vân và hàng Saigon như lĩnh, the, vân vân

Nay mới có độ các màu láng thâm, mayo đen và vải màn rộng khổ. Những hàng này bán buôn từng tấm, chứ không bán lẻ và không có mẫu gửi đi các tỉnh vì hàng còn nguyên không thể cắt được.

Quí-khách ở gần nên đến bản-hiệu mà mua, còn ở xa thì gửi thư về, bản-hiệu xin gửi contre remboursement.

Cẩn bạch
2010 YU-WO-TSÉONG

Lại về chốn cũ

Hiệu LỢI-THÁI bán đồ vàng bạc xo lời kính các để quý khách gần xa được biết nay bản-hiệu lại giọn về nhà cũ số 108, 110, phố hàng Bạc, Hanoi

Quý khách chiếu có xin cứ gửi thư và tiền đặt về, bản hiệu sẽ chiều theo hỏi giá mà gửi hàng ...

NHÀ BÀ-CHUÔNG
Tức là hiệu Bào-chế MONTÈS
54, Phố Paul Bert, Hanoi

Những người xanh bủng, huyết kém, nhất là con gái, những người đau mới khỏi, những người bị ngã nước mới khỏi nên dùng thuốc:

Peptonate de fer MONTÈS

Trước mỗi bữa cơm chính uống máy dọt.

Giá tiền 0$90

NHÀ BÀ-CHUÔNG
Tức là hiệu Bào-chế MONTÈS
54, Phố Paul-Bert, Hanoi

Bệnh đi rửa sưng dạ dầy, đau dạ dầy, ăn không ngon, ngủ không yên, khó tiêu. Có thể sinh ra các bệnh khác nữa.

Muốn khỏi các bệnh ấy thì nên dùng thuốc:

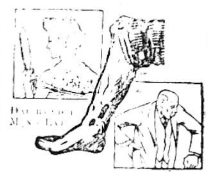
Elixir Tridigestif

có các chất Pancréatine, Diastase và Pepsine.

Giá mỗi chai: 1$10

Có bán tại: Nhà Bà chuông, Hanoi

Nhà Bán-đồ « TÂM-TÂM » Hà-nội, ở phố hàng Trống. Chủ-nhật, thứ năm nào cũng có bán từ tám giờ sáng.

DAU MẠNG BỆNH NẶNG CŨNG CÓ PHƯƠNG CẤP CỨU

[illegible] ... Thuốc DÉPURATIF RICHELET chữa ... [illegible] ...

Hễ máu huyết ... chuyển vận đồng đều, thông lưu đàng chạy đều trong ngũ tạng, thì nó làm cho thân thể con người được an nhàn.

[illegible] ... Laboratoire de L. RICHELET ... Rue de Belfort, BAYONNE, Basses-Pyrénées.

BÁN CHIỀU KHÁCH

Bản-hiệu có nhiều giầy bán chiều khách, giá rất hạ, xin mời Quý-khách chiếu-cố. Quý-khách ở xa muốn buôn về bán lại, xin viết thư về hỏi, Bản-hiệu có catalogue mới để kính biếu.

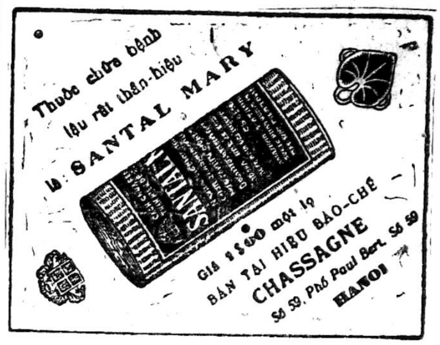
Bán buôn và bán lẻ.

PHONG-TÀI
43, Rue des Pipes, Hanoi

NƯỚC HOA HIỆU L. T. PIVER

Nước hoa Floramy. . . . 0$95
Nước hoa Pompéia. . . . 0.95
Nước gội đầu Pompéia . 0.65

GIÁ HẠ NHẤT Ở BẮC-KỲ NÀY
Bán tại nhà Bào-chế CHASSAGNE
Số 59, phố Paul-Bert, Hanoi

CÁO-BẠCH

Hiệu Lan-Phương chúng tôi chuyên làm khăn xếp đã lâu năm, vẫn được quí khách sẵn lòng tin cẩn. Nay bản hiệu lại thay đổi kiểu đáng mới thực là thanh nhã, và lượt duỗm rất thâm. Vậy xin có lời kính cáo để quí khách sẵn lòng chiếu cố. Cách đo đầu bằng cái lạt giang mỏng cho đúng bỏ vào thư gửi về cho hiệu, làm xong xin gửi ngay theo lối lĩnh-hóa giao ngân, tiền cước quí khách sẽ chịu cho.

Khăn lượt tây 7 nếp giá . . . 4$00 | Khăn lượt ta hạng tốt. 2$50. 2$00
— nhiễu tây và satin. . . 8 50 | — vừa 1.20.0.60

Và có bán giầy trắng không có đế caoutchouc giá 1$40 mỗi đôi.

2110 LAN-PHƯƠNG N° 79, Hàng Đào, Hanoi

CÁC NHÀ THẦU KHOÁN! CÁC NHÀ CHỦ MỎ!
NÊN CẨN THẬN!!!
VỀ VIỆC KHÍ DỤNG MỌN MỎI ĐI
NÊN MUA KHÍ DỤNG
S. A. C. M TOÀN BẰNG THÉP NGUYÊN
CÓ THỂ DÙNG ĐẾN KHI MÒN HẾT MỚI THÔI
CÓ CHỨA SẴN NHIỀU. — TIẾP ĐƯỢC THƯ GỬI HÀNG NGÀY
CÓ CÁC KIỂU ĐỂ ĐẶT CÁC MÁY
CHO CÁC NHÀ MÁY, NHÀ MÁY RÈN, MÁY GẠO, CÓ ĐỒ DÙNG VỀ NÔNG NGHIỆP, V. V.
Sté ANONYME de CONSTRUCTIONS MÉCANIQUES à HAIPHONG. | Giây nói: N° 88 | Tên viết tắt: CABESTAN

Hiệu bào-chế J. BLANC
L. BLANC kế-nghiệp
Lập tự năm 1886, ta thường gọi là hiệu thuốc Lập-lăng ở phố Tràng-tiền (Rue Paul Bert) số 31, Hanoi-Tonkin
Giây nói số 59

NÊN ĐẾN ĐÓ MÀ HỎI:

ELIXIR HISTOGÉNIQUE Thuốc nước . . . . Giá: 1$25
GRANULÉ HISTOGÉNIQUE Thuốc hạt . . . . Giá: 1.25
Đều là thuốc bổ để trị bệnh lao, bệnh ghip và các bệnh đau phổi rất hay. Người lớn trẻ con đều dùng được cả.
DÉPURATIF RIBAL. Thuốc lầy huyết và tiêu độc (ta thường gọi là thuốc lọc máu) trừ các bệnh đau xương đau mình, mụn mọc ở mặt, trứng cá, v. v. . . . . Giá: 1$30
SIROP D'HÉMOGLOBINE SOLUBLE. Thuốc trị bệnh hao mòn xanh xao rất là thần hiệu. Mỗi lần trước khi ăn cơm uống một thìa to . . . . Giá: 1$25

Ai ở xa có cần hỏi gì cứ viết thư về, bản hiệu xin trả lời ngay